219 De Euro-Aziatische Balkan

6

HET VERRE OOSTEN ANKER

Een effectief beleid van de VS voor Eurazië moet ook in het Verre Oosten worden verankerd, een essentiële voorwaarde daarvoor is dat Amerika op het Aziatische vasteland present blijft. Noch uitgesloten wordt, noch zichzelf uitsluit. Een nauwe relatie met het Japanse eiland is essentieel voor de Amerika's wereldpolitiek en een samenwerkingsrelatie met China is voor de Euro-Aziatische geo-strategie dringend nodig. Deze situatie moet in haar volle omvang overzien worden, omdat door het wisselspel van de drie grootmachten in het Verre Oosten - Amerika, China en Japan - in die regio een gevaarlijke heksenketel kan ontstaan met zeer waarschijnlijke ingrijpende geopolitieke gevolgen en een vergaande verschuivingen van de macht. Voor China, zouden de Verenigde Staten als buren aan de andere kant van de Stille Oceaan een natuurlijke bondgenoot zijn, omdat Amerika niets tegen het Aziatische vasteland in haar schild voert, en in het verleden, zowel tegen de Russische als Japanse aanvallen op zwakkere China is opgetreden. Het geheel van de vorige (19de) eeuw was Japan voor de Chinezen, de voornaamste vijand. Het heeft Rusland lange tijd gewantrouwd en ook India staat nu als een potentiële tegenstander op.

220 Het Grote Schaakbord
Het principe "mijn buurman is mijn bondgenoot" voldoet precies aan de geopolitieke en historische relatie tussen China en de Verenigde Staten.
Maar Amerika is niet meer de Japanse tegenstanders aan de andere kant van de zee, maar nauw verbonden met hem. Het onderhoudt ook goede relaties met Taiwan en andere Zuid-Oost-Aziatische Naties. De Chinezen zijn gevoelig voor de Amerikaanse beschuldigingen wegens het restrictieve binnenlands beleid van hun huidige regime. Daarom ziet China de Verenigde Staten als het belangrijkste obstakel zowel in zijn inspanningen om een prominente rol op mondiaal niveau te krijgen als in zijn streven op het primaat in de regio. Is daarmee een conflict tussen Amerika en Japan onvermijdelijk? Voor Japan was de Verenigde Staten de paraplu waaronder zij veilig kon herstellen van de verwoestende nederlaag in de Tweede Wereldoorlog, economisch weer op de been te komen en vervolgens geleidelijk te stijgen tot één van de leidende naties van de wereld. Maar deze zelfde paraplu beperkt Japan in zijn vrijheid van handelen en heeft tot de paradoxale situatie geleid dat het zowel een wereldmacht als een protectoraat is. Amerika blijft voor Japan bij zijn opmars tot internationaal leidende macht ook een onmisbare partner. Tegelijkertijd is Amerika de belangrijkste reden waarom het Japan inzake het veiligheidsbeleid aan nationale zelfstandigheid ontbreekt. Hoe lang kan deze situatie duren? Met andere woorden: Twee geopolitieke kwesties van centraal belang - die nauw met elkaar verbonden zijn - zullen de rol van de VS in het Verre Oosten Eurazië tot nader order te bepalen:

221 Het Verre Oosten anker
1. Wat betekent het in de praktijk wanneer China naar een dominante regionale macht stijgt en in toenemende mate ernaar streeft om een wereldmacht te zijn, en in hoeverre kunnen de Verenigde Staten de uitbreiding van China's invloedsgebied accepteren?
2. Hoe moet Amerika, omdat Japan voor zichzelf een rol in de wereldpolitiek wil definiëren, met regionale gevolgen die daar onvermijdelijk uit voortvloeien omgaan, als voor Japan de status van een Amerikaans protectoraat steeds minder ge-accepteerd wordt?

Het geopolitieke toneel van Oost-Azië wordt momenteel gekenmerkt door meta-stabiele machtsverhoudingen. Metastabiliteit beschrijft een situatie externe starheid, maar relatief lage sterkte, zogezegd in ijzer denken in plaats van staal. In een dergelijke structuur, kan reeds een krachtige slag tot een kettingreactie leiden met rampzalige gevolgen. Het Verre Oosten beleeft momenteel een soort economische wonder naast toenemende politieke onzekerheid. Waar mogelijk draagt zelfs de Aziatische economische groei bij aan deze onzekerheid, omdat de welvaart de politieke zwakheden van de regio bedekt, vooral omdat het de nationale ambities versterkt en sociale verwachtingen verhoogt. Dat het Aziatische economische wonder in de geschiedenis van de mensheid zijn gelijke niet kent, spreekt voor zich. Zelfs een paar eenvoudige statistische gegevens maken dit overduidelijk. Minder dan vier decennia was Oost-Azië (inclusief Japan) goed voor ongeveer 4% van het BBP van de wereld, terwijl Noord-Amerika met ongeveer 35 tot 40 % aan de top stond; Halverwege de jaren negentig, zijn beide regio's bijna gelijk komen te liggen (ongeveer 25 %). Ook historisch ongekend is de groei in Azië. Economen hebben erop gewezen dat het Verenigd Koninkrijk in de vroege stadia van de industrialisatie meer dan vijftig jaar en de VS krap vijftig jaar nodig hadden om hun productie per hoofd van de bevolking te verdubbelen, terwijl China en Zuid-Korea dit in ongeveer tien jaar presteerden.

222 Het Grote Schaakbord
Als het tot stevige turbulentie in de regio komt, zal Azië waarschijnlijk binnen een kwart eeuw met zijn bruto nationaal product in zowel Noord-Amerika en Europa inhalen. Echter, Azië is niet alleen het economisch zwaartepunt van de wereld aan het worden, het kan ook een politieke kruitvat blijken te zijn. Hoewel het de economische groei in Europa overtreft, staat het met zijn politieke ontwikkeling nog in de kinderschoenen. Het ontbreekt hen aan structuren voor multilaterale samenwerking die het politieke landschap van Europa bestempelen en de territoriale-, etnische- en nationale conflicten, die er altijd zijn geweest, verzwakken, dempen en indammen. Er is in Azië niets met de Europese Unie of de NATO vergelijkbaar (1997). Geen van de drie regionale verbanden -ASEAN (Vereniging van Zuidoost Aziatische landen), ARF (Aziatisch Regionaal Forum, veiligheidsbeleid-forum van de ASEAN-landen) en de APEC (Groep voor economische samenwerking in de regio Azië-Stille Oceaan) - komen overeen met het web van multilaterale en regionale relaties tussen de landen van Europa. Integendeel: Als geen ander deel van de wereld is Azië thans een broeinest voor tot voor kort sluimerend nationalisme. Aangewakkerd door de plotselinge toegang tot de massamedia, worden ze gevoed door de groeiende sociale verwachtingen, die wederom de economische welvaart en zichtbaar groeiende kloof tussen arm en rijk naar voren hebben gebracht. Bevolkingsexplosie en voortschrijdende verstedelijking maken het makkelijker om mensen te mobiliseren. De dramatische stijging in de Aziatische wapenpotentieel maakt deze situatie nog meer bedreigender.

223 Het Verre Oosten anker
Volgens de bevindingen van het *Internationale Instituut voor Strategische Studies* was de regio in 1995 de grootste wapenimporteur in de wereld en overtrof Europa en het Midden-Oosten. Kortom, Oost-Azië zindert van dadendrang en energie die tot nog toe door het snelle tempo van de regionale economische groei in vreedzame banen geleid is. Maar deze veiligheidsklep kan op een dag verzaken als de politieke passies de overhand krijgen. En er zijn aanleidingen genoeg gezien het aantal onopgeloste problemen en omstreden kwesties die een uitkomst zijn voor demagogen en daarmee potentieel zeer explosief zijn:
- Het Chinese ongenoegen met de speciale status van Taiwan ~ groeit naarmate het zelf machtiger wordt en het welvarende Taiwan begint te flirten naar de officiële status van een soeverein land.
- De Paracel- en Spratly-eilanden in de Zuid-Chinese Zee bergen het risico dat het vanwege de vraag naar de toegang naar de

waardevolle bronnen van olie op de zeebodem tot een botsing tussen China en diverse Zuidoost-Aziatische landen kan leiden, met name omdat China de Zuid-Chinese Zee als zijn legitieme nationale erfenis claimt.
- Op de Senkaku-eilanden, maken zowel Japan en China aanspraak (hiermee is de rivaal Taiwan het met China eens), en de eeuwenoude rivaliteit tussen Japan en China voor de regionale suprematie geeft dit geschil ook een symbolische betekenis.
- De verdeling van Korea en de inherente instabiliteit in Noord-Korea - die door het streven naar het bezit van kernwapen door Noord-Korea - nog gevaarlijker wordt, houdt het risico in van een plotselinge explosie die het schiereiland in een oorlog kan storten, die op zijn beurt de Verenigde Staten erbij zal betrekken en indirect van invloed op Japan zal zijn.

224 Het Grote Schaakbord
- De Vraag van de zuidelijke Koerilen-eilanden, door de Sovjet-Unie in 1945 ingelijfd, verlammen en vergiftigen blijvend de Russisch-Japanse relatie.
- Andere latente conflicten met een territoriaal- e/o etnisch karakter hebben te maken met de Russisch-Chinese, Chinees-Vietnamese, Japans-Koreaanse en Chinees-Indische grensgeschillen, alsmede mogelijke etnische onrust in de provincie Xin-Jiang en Chinees-Indische geschillen over oceanische grenslijnen (zie kaart pagina 225) ,

Daarbij komt de onevenwichtige machtsverdeling in de regio. China zet met zijn nucleaire arsenaal en zijn grote leger duidelijk de dominante militaire macht neer (zie kaart hieronder). De Chinese marine heeft reeds een strategie van "zee gebaseerde defensie" en streeft binnen de komende 15 jaar een oceaan-potentieel voor de "effectieve controle van de wateren binnen het eerste eiland keten" na (dat betekent de Straat van Taiwan en de Zuid-Chinese Zee). Hoewel ook Japan haar militaire slagkracht versterkt, wiens kwaliteit in de regio naar zijn gelijke zoekt. Op dit moment echter, zijn de Japanse strijdkrachten geen instrument van de buitenlandse politiek van het eilandenrijk en worden ze meestal als verlengde arm van de Amerikaanse militaire aanwezigheid in het Verre Oosten beschouwd. Het sterkere gewicht dat China intussen in de internationale arena geniet, heeft inmiddels haar zuidoostelijke buren tot een grotere dienstbaarheid tegenover de Chinese buren bewogen.

225 Het Verre Oosten anker

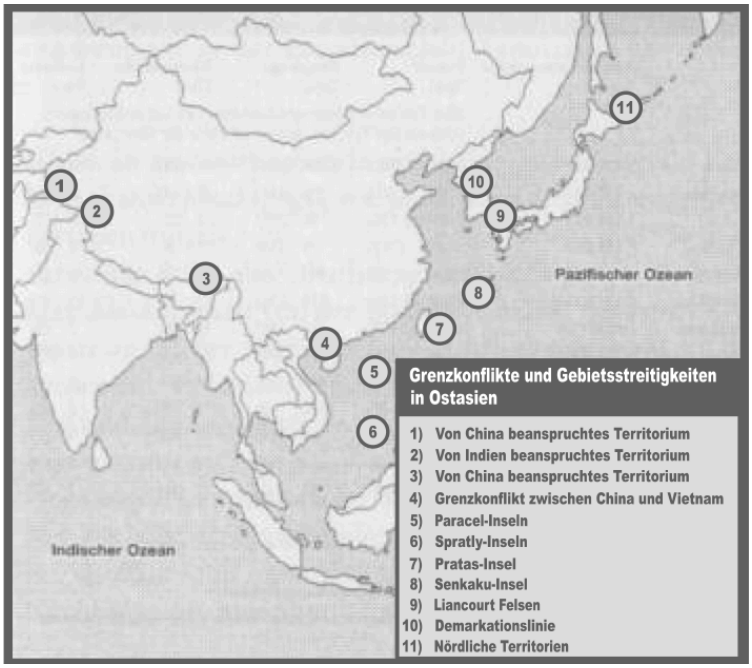

Het is opmerkelijk dat tijdens de mini-crisis rond Taiwan in het begin van 1996 (waarin China een aantal dreigende militaire manoeuvres uitvoerde en de lucht- en zeewegen afgrendelde en daarmee een demonstratief bevel voor verdere vlootuitbreiding van de VS in het leven riep), de Thaise Minister van Buitenlandse Zaken zich haastte om te verklaren dat zo'n blokkade heel normaal was, zijn Indonesische collega beweerde dat het een puur Chinese aangelegenheid is, terwijl de Filippijnen en Maleisië een politiek van neutraliteit in dit geschil bepleitte. Het niet-bestaande machtsevenwicht in de regio heeft Australië en Indonesië - die met veel wantrouwen tegenover elkaar stonden - onlangs verleidt tot een steeds nauwere militaire samenwerking. Beide landen maken geen geheim van hun bezorgdheid over de vooruitzichten t.a.v. China op de lange termijn in de regio en het uithoudingsvermogen van de Verenigde Staten als zekerheidsgarantie.

226 Het Grote Schaakbord

Aziatische legersterktes

	Actieve sterkte	Pantser-voertuigen		Mil.vlieg-tuigen		Marine-vaartuigen		Duik-boten	
China	3.030.000	9.400	(500)	5.224	(124)	57	(40)	53	(7)
Pakistan	577.000	1.890	(40)	336	(160)	11	(8)	6	(6)
India	1.100.000	3.500	(2.700)	700	(374)	21	(14)	18	(12)
Thailand	295.000	633	(313)	74	(18)	14	(6)	0	(0)
Singapore	55.500	350	(0)	143	(6)	0	(0)	0	(0)
Nrd-Korea	112.700	4.200	(2.225)	730	(136)	3	(0)	23	(0)
Zuid-Korea	633.000	1.860	(450)	334	(48)	17	(9)	3	(3)
Japan	237.700	1.200	(929)	324	(231)	62	(40)	17	(17)
Taiwan*	442.000	1.400	(0)	460	(10)	38	(11)	4	(2)
Vietnam	857.000	1.900	(400)	240	(0)	7	(5)	0	(0)
Maleisië**	114.000	26	(26)	50	(0)	2	(0)	0	(0)

Filipijnen	106.500	41	(0)	7	(0)	1	(0)	0	(0)
Indonesië	270.900	235	(110)	54	(12)	17	(4)	2	(2)

(Getallen tussen haakjes hebben betrekking op technologische hoogwaardige systemen van de midden-60er jaren)
* Taiwan heeft 150 F16, 60 Mirage en 130 andere jachtbommenwerpers besteld en bouwt met der tijd aan meerdere oorlogsbodems
** Maleisië koopt 8 F18 en waarschijnlijk 18 MIG-29 gevechtsvliegtuigen
Bron: "General Accounting Office-bericht", Uitwerking van China's militaire modernisering in de Indische Oceaan-regio, juni 1995

Deze zorg heeft ook Singapore bewogen een nauwere samenwerking op veiligheidsgebied met de genoemde naties te verkennen. Inderdaad stellen strategen in de hele regio nu de centrale, maar nog steeds onbeantwoorde vraag: "Hoe lang kunnen 100.000 Amerikaanse militairen de vrede in de meest bevolkte en nu bijna de hoogste bewapende regio in de wereld nog steeds veiligstellen? En hoelang zullen ze blijven? In deze explosieve atmosfeer van altijd uitgesproken nationalisme, snel groeiende bevolking, toenemende welvaart, exploderende verwachtingen en overlappend streven naar macht spelen zich diep ingrijpende veranderingen af in het geopolitieke landschap van Oost-Azië:

227 Het Verre Oosten anker
- China is een opkomende en binnenkort misschien een dominante macht, ongeacht wat zijn bedoelingen in detail er uitzien.
- De rol van Amerika als een veiligheidsgarantie krijgt een steeds grotere afhankelijkheid van de samenwerking met Japan.
- Japan is op zoek naar een duidelijke en autonome rol in de wereldpolitiek.
- Rusland heeft veel van haar invloed verloren, terwijl de vroegere door de Sovjetunie gedomineerde tegenstand thans een internationale wedstrijd is geworden.

Deze verwerpingen geven beide centrale problemen, die in het begin van dit hoofdstuk werden gepresenteerd, extra gewicht.

China:
Een regionale, maar geen wereldmacht

China kan terugkijken op een grote geschiedenis. Het huidige sterke nationale gevoel van het Chinese volk is alleen in zijn sociale verdeling nieuw, want nog nooit eerder identificeerden zich zo veel Chinezen, ook emotioneel, met hun staat en het lot van hun land. Anders dan in het begin van deze (20ste) eeuw, waar vooral studenten pleiten voor een politieke nationalisme en daarmee voor de Kuomintang en de Communistische Partij van China de weg van het Chinees nationalisme vrijmaakte is uitgegroeid tot een massa-fenomeen en bepaalt het bewustzijn van de meest bevolkte staat in de wereld.

228 Het Grote Schaakbord
Dit besef heeft diepe historische wortels. Vanwege de nationale geschiedenis neigen de Chinese leiders er toe om China voor het natuurlijke middelpunt van de wereld aan te zien. Nu betekent het Chinese woord voor China - Chungkuo of "Rijk van het Midden '- enerzijds, het idee van de centrale rol van China in de wereld van zaken en bevestigt anderzijds, het belang van de nationale eenheid. Het begrip houdt tevens in dat de invloed van één machtscentrum uitgaat en in hiërarchische gradaties de randzones detecteert; China verwacht dan ook als het centrum van zijn buren achting en respect. Sinds ondenkbare tijden is China met zijn enorme bevolking een onafhankelijke en trotse beschaving van een heel bijzondere aard geweest. Deze beschaving is sterk ontwikkeld op alle gebieden: in de filosofie, cultuur, kunst, sociale vaardigheden, technisch vernuft en politieke macht. De Chinezen herinneren zich daaraan dat China tot het begin van de 17e eeuw de hoogste productiviteit in de landbouw en industriële innovatie en de hoogste levensstandaard ter wereld had. Maar in tegenstelling tot de Europese en de islamitische beschaving, waarvan ongeveer 75 staten naar voren zijn getreden, is China in haar geschiedenis bijna altijd de enige staat gebleven die al ten tijde van de Amerikaanse Onafhankelijkheidsverklaring meer dan 200 miljoen inwoners telden en hun weverijen de leiders in de wereld waren. In die zin is China's neergang - de deemoediging van de afgelopen 150 jaar - een dwaling, een ontheiliging van een bijzonder niveau, en een persoonlijke belediging voor elke Chinees.

229 Het Verre Oosten anker
Ze moet worden terugbetaald, en degenen die deze misdaad hebben begaan, moet goed worden gestraft. Het waren, in verschillende mate, vier grootmachten, t.w.: het Verenigd Koninkrijk, Japan, Rusland en Amerika - het Verenigd Koninkrijk als gevolg van de Opiumoorlog en de daaruit voortvloeiende beschamende vernedering van China; Japan vanwege de roofzuchtige oorlogen in de afgelopen honderd jaar, die de Chinese bevolking verschrikkelijk (en tot op heden on-verzoend) leed aandeed; Rusland vanwege de voortdurende aanvallen op Chinees grondgebied in het noorden en Stalin die de Chinese eigenwaarde vertrapte; en tenslotte Amerika, die China's buitenlands politieke inspanningen in de weg staat met zijn militaire aanwezigheid in Azië die tot steun van Japan dient. Twee van de vier machten zijn al gestraft door de geschiedenis in het zicht van China. Groot-Brittannië is niet langer een wereldrijk, en met het ophalen van de Union Jack uit Hong Kong is dit bijzonder pijnlijke hoofdstuk voor eens en voor altijd beëindigd. Rusland moest in zijn positie, zijn prestige en het grondgebied inderdaad zware verliezen lijden, maar toch blijft de directe buur. Maar de meest ernstige problemen voor China zijn de relaties met Amerika en Japan. Welke rol het zal spelen in de regio en in de wereld, hangt grotendeels af van de vorm van deze relatie. Op de eerste plaats komt het er op aan hoe China zich ontwikkelt, hoe machtig het uiteindelijk op economisch en militair gebied wordt. Daarom zijn over de voorspellingen wat betreft China, een aantal grote onzekerheden die onder enig voorbehoud over het algemeen veelbelovend zijn.

230 Het Grote Schaakbord
Zowel vanwege de groei van de Chinese economie als ook het volume van de buitenlandse investeringen - met beiden beweegt China zich hoog op de internationale schaal - kan men thans (1997) voorspellen dat China zich binnen, ruw geschat, de volgende twee decennia tot een wereldmacht zal stijgen, en op één lijn komt met de Verenigde Staten en Europa (voorop gezet dat het daar tot een uitbreiding en eenwording komt). Tot die tijd kan China een bruto binnenlands product bereiken dat Japan aanzienlijk overtreft. De Russische overtreft het al aanzienlijk. Gezien deze economische dynamiek kan China zich een militaire macht veroorloven die al zijn buren kan intimideren, misschien zelfs ook tegenstanders van de Chinese ambitie die geografisch verder weg liggen. Met de inlijving van Hong Kong en Macao en misschien ook door een uiteindelijke daaruit voortvloeiende politieke ondergeschiktheid van Taiwan zal er een Groot-China ontstaan dat niet alleen het Verre Oosten domineert, maar ook een wereldmacht van de eerste orde is. In ieder geval herbergt elke prognose een onvermijdelijke opleving van "Het rijk van het Midden" bepaalde misvattingen die duidelijk te maken heeft met het rotsvaste vertrouwen in de statistische voorspellingen. Juist met deze drogreden vielen onlangs degenen, die voorspelde dat Japan de VS zou inhalen als grootste economische macht ter wereld en onvermijdelijk zal stijgen naar nieuwe superstaat, door de mand. Deze zienswijze hield noch rekening met de kwetsbaarheid van de Japanse economie noch met het probleem van de politieke discontinuïteit - en dezelfde fout maken zij die de onvermijdelijke opkomst van China als wereldmacht verkondigen en dit vrezen. Allereerst is het verre van zeker of China haar explosieve groei in de komende twee decennia (1997 - 2017) kan handhaven. Een economische vertraging laat zich niet uitsluiten, en dat alleen al trekt de gangbare voorspelling in twijfel.

231 Het Verre Oosten anker

Om zulke groeicijfers over een lange periode van tijd te handhaven, zou een ongewoon gelukkige samenloop van gunstige omstandigheden vereisen, zoals dat er een succesvol bestuur zit, vrede in het land blijft, er sociale discipline heerst, een hoge groei en veel besparingen, een aanhoudend sterke instroom van buitenlandse investeringen en de regionale stabiliteit. Een aanhoudende verbinding van deze positieve factoren is meer dan twijfelachtig. Hiervoor zal China's enorme economische groei politieke bijwerkingen moet oplossen die haar vrijheid van handelen beknot. Het energieverbruik van het land neemt nu in die mate toe dat het de binnenlandse productie veruit overschrijdt. Deze kloof tussen vraag en aanbod zal zeker groter worden, vooral als China's groei zo groot blijft. Hetzelfde geldt voor de voedselsituatie. Ook als de demografische groei zich nu een beetje vertraagd, groeit de Chinese bevolking gestaag, zodat de invoer van levensmiddelen voor menselijke welzijn en politieke stabiliteit steeds belangrijker worden. De afhankelijkheid van de invoer zal niet alleen gevolgen hebben voor China's financiën als gevolg van de hogere kosten, ze maken het land ook weerloos tegen externe druk. Militair gezien, zou China zich deels kunnen kwalificeren als een wereldmacht omdat de zuivere omvang van zijn economie en hun hoge groeicijfers die de heersers voor de mogelijkheid plaatsen, een aanzienlijk deel van het bruto nationaal product voor een belangrijke uitbreiding en modernisering van de strijdkrachten te reserveren, met inbegrip van de toename van haar arsenaal aan strategische kernwapens. Als hierin overdreven wordt (en, naar schattingen van de westerse kringen verzwolgen de militaire uitgaven in het midden van de jaren negentig, ongeveer 20 procent van China's bruto nationaal product), kan dit de zelfde negatieve uitwerking op de lange termijn hebben op de economische ontwikkeling van China, zoals de nederlaag van de Sovjet-Unie in de wapenwedloop met Amerika op de Sovjet-economie had.

232 Het Grote Schaakbord
Bovendien zouden meer Chinese defensie-inspanningen zeer waarschijnlijk het zelfde bij Japan uitlokken, waardoor de politieke voordelen van de groeiende militaire kracht van China deels teniet gedaan zullen worden. En we moeten niet vergeten dat het China is, afgezien van zijn nucleaire wapens, die het waarschijnlijk in de nabije toekomst aan de nodige middelen zal ontbreken om zich buiten de regio zich te laten gelden als een militaire macht. Ook binnen China kunnen de spanningen escaleren omdat de hoogst versnelde, door ongebreidelde uitbuiting van de marginale opbrengsten gedreven, economische groei onvermijdelijk tot een sociale scheefgroei leidt. De zuidelijke en oostelijke kuststrook waren net als de belangrijkste stedelijke gebieden - die voor buitenlandse investeringen en de overzeese handel toegankelijker zijn - tot nu toe de belangrijkste begunstigden van de indrukwekkende economische groei. Daarentegen blijven de landelijke gebieden in het binnenland en sommige afgelegen gebieden ver achter (meer dan 100 miljoen werkelozen onder de plattelandsbevolking). Het ongenoegen over de regionale verschillen en woede over sociale ongelijkheid kunnen escaleren. China's snelle groei vergroot de kloof in de verdeling van de rijkdom. Eens zullen deze spanningen, die invloed hebben op de politieke stabiliteit van het land, toenemen. Hetzij omdat de overheid zou kunnen proberen deze verschillen te beperken of er gaat van onderaf een maatschappelijke onvrede ontstaan.

233 Het Verre Oosten anker
De tweede reden tot voorzichtig scepsis tegenover de wijd verbreide prognoses, die China binnen de komende kwart eeuw tot een dominante kracht in de wereld zien stijgen, is de toekomst van de Chinese politiek. Het dynamische karakter van de fundamentele economische veranderingen in China, met inbegrip van haar openheid naar de rest van de wereld, is op de lange termijn niet verenigbaar met een relatief gesloten- en starre bureaucratische communistische dictatuur. In het communisme, wat deze dictatuur verkondigt, gaat het minder om ideologische persoonlijke inzet dan om de persoonlijke belangen in de partij-bureaucratie. De organisatiestructuur van het Chinese politiek leiderschap is nog steeds een gesloten, starre, gedisciplineerde, door intolerantie en mening-monopolie gekenmerkte hiërarchie die nog steeds op rituele wijze hun loyaliteit als een dogma verkondigen en die hun macht zal rechtvaardigen, maar dezelfde elite niet meer in het maatschappelijke leven vervuld. Als het Chinese beleid zich niet langzaam begint aan te passen aan de sociale behoeften van de Chinese economie en de sociale werkelijkheid zullen deze beide kanten uiteindelijk frontaal met elkaar in botsing komen. Een democratisering laat zich op den duur niet langer tegenhouden, tenzij China plotseling hetzelfde besluit neemt die het in 1474 heeft genomen: Afsluiten van de buitenwereld, zoals het huidige (1997) Noord-Korea. Daarvoor moet China meer dan 70 000 studenten die momenteel in Amerika studeren terugroepen, buitenlandse zakenlieden het land uitzetten, zijn computer uitzetten en van miljoenen Chinese huizen schotelantennes verwijderen. Het zou een daad van waanzin zijn, die vergelijkbaar is met de Culturele Revolutie. Voor een tijdje kan misschien een dogmatische vleugel van de heersende klasse, van de steeds zwakker wordende Communistische Partij proberen de binnenlandse machtsstrijd Noord-Korea te imiteren, maar dat zou in het beste geval een korte episode zijn.

234 Het Grote Schaakbord
Hoogstwaarschijnlijk, zou een dergelijke poging tot economische stagnatie en leiden en een politieke explosie veroorzaken. Een vrijwillige isolatie zal in ieder geval het einde van elke serieuze Chinese aanspraak op regionale hegemonie betekenen, laat staan op een leidende rol in de internationale machtsstructuur. Bovendien, hangt voor het land te veel van de toegang tot de wereld af en deze wereld verschilt te veel van die van 1474 om effectief buitengesloten te kunnen blijven. Daarom is er voor een verdere openstelling van China aan de wereld geen praktisch en economisch levensvatbaar en politiek haalbaar alternatief. De vraag naar democratisering zal de Chinese leiders niet loslaten. Ze kan zich noch haar eigen noch haar bondgenoten laten ontsnappen aan de gelieerde kwestie van mensenrechten. Daarom zal de toekomstige vooruitgang van China evenals zijn opkomst als grootmacht in grote mate afhangen van hoe behendig zijn heersende elite zorgt voor de overdracht van de macht, van de huidige heerser-generatie op een jonger team, en zal omgaan met de groeiende spanningen tussen de economische en politieke structuren van het land. Misschien lukt het de Chinese leiders een langzame en evolutionaire overgang door te voeren naar een autoriteit met beperkt stemrecht, waarin een politieke participatie van de bevolking op een lager niveau aanvaard wordt. Daarna kan het zich in de richting van een echt meer-partijen-systeem bewegen, die een grotere nadruk legt op het begin van een constitutionele regering. Een dergelijke gecontroleerde overgang beantwoordt meer aan de behoeften van een steeds meer open dynamische economie van het land dan het vasthouden aan het machtsmonopolie door één partij.

235 Het Verre Oosten anker
Zo'n gecontroleerde democratisering vereist van politieke leiding van China buitengewone vaardigheden, een door gezond verstand geleid pragmatisme: Ze moet een relatieve geslotenheid behouden en bereid zijn iets van hun machtsmonopolie op te geven (en hun persoonlijke privileges) - terwijl de bevolking in dit geheel geduld op moet brengen en geen al te hoge eisen stelt. Deze samenloop van gelukkige omstandigheden zal zich waarschijnlijk niet zo gemakkelijk voordoen. De ervaring leert dat de druk van onderuit, van degenen die zich economisch uitgebuit voelen (de nieuwe stedelijke arbeidersklasse en de armen op het platteland) of politiek onderdrukt (intellectuelen en studenten) worden, meestal sterker is dan de bereidheid van de heersers hieraan toe te geven. Ergens zullen waarschijnlijk de politieke dissidenten en de sociale ontevredenen zich verenigen om samen op te komen voor meer democratie en vrijheid. En respect zullen eisen voor de mensenrechten. In 1989 op het Plein van de hemelse Vrede was dat niet het geval, maar de volgende keer kan het heel goed wel gebeuren. Bijgevolg dat China voor een periode van politieke onrust waarschijnlijk niet gespaard zal blijven. Gezien de grootte van het land, de groeiende regionale verschillen en de erfenis van vijftig jaar leerstellige dictatuur kunnen de politieke leiders ten val te brengen, en de economie in een ernstige crisis storten. Daarmee lijken zelfs de Chinese leiders rekening te houden. Zo voorspellen interne onderzoeken van de Communistische Partij van begin jaren 90 een potentieel van ernstige politieke onrust (23)
(23) De "Official Document Anticipates Disorder During the Post-Deng Period", Hong Kong, 1 februari 1995 geeft een gedetailleerde samenvatting van 2 analyses die partijleiding

voorbereidde op verschillende vormen van politieke onrust. Een westerse zienswijze ziet in Richard Baum, "China After Deng: Ten Scenarios in Search of Reality" China Quarterly (Maart 1996)

236 Het Grote Schaakbord
Sommige deskundigen voorspellen zelfs dat China in de nasleep van haar geschiedenis in een cyclus van interne versplintering terecht zou kunnen komen; waarmee de opmars naar de wereldmacht ten einde is gekomen. In ieder geval verminderen de sterke invloed van het nationalisme en het moderne communicatie-systeem, die beiden in het voordeel werken voor de Chinese staat, de kans dat het tot zo'n extreme situatie komt. Ten slotte is er nog een derde reden, waarom men het vooruitzicht dat China in de komende twintig jaar naar een echte grootmacht en - in de ogen van sommige Amerikanen zelfs een bedreigende - wereldmacht zal groeien, met scepsis bekeken moet worden. Zelfs als China bespaard wordt voor een ernstige politieke crises en zelfs als het haar uitzonderlijk hoge groeicijfers meer dan een kwart eeuw kan behouden - beiden zijn nog steeds de vraag - blijft het nog steeds een relatief arm land. Zelfs bij een 3 keer hoger bruto nationaal product zal de Chinese bevolking in de *"inkomen-per-hoofd-ranking"* van landen nog steeds een lage plaats bezetten, om maar te zwijgen over de werkelijke armoede van een aanzienlijk deel van de Chinese bevolking. (24) Het aantal telefoonlijnen, auto's en computers, om de consumptiegoederen niet te noemen, is naar internationale normen heel laag. Conclusie: Zelfs in het jaar 2020 en zelfs onder optimale omstandigheden, is het zeer onwaarschijnlijk dat China in de voor een wereldmacht maatgevende normen de concurrentiestrijd aan kan. Niettemin is China goed op weg om de dominante regionale macht in Oost-Azië.
(24) In een meer optimistische rapport, dat werd gepubliceerd in 1996 door het Chinese *Institute for Quantitative Economic and Technological Studies* is uitgegeven zal het Chinese inkomen-per-hoofd van de bevolking in 2010 naar schatting ongeveer $ 735,- zijn en dus minder dan $ 30 hoger liggen dan de definitie die de Wereldbank in hun definitie voor landen met een laag inkomen als basis heeft neergelegd.

237 Het Verre Oosten anker
Geopolitiek gezien overheerst het al het vasteland. Op militair en economisch gebied stelt het haar directe buren, met uitzondering van India, duidelijk in de schaduw. Het is dan ook logisch dat China geheel in lijn met zijn historische, geografische en economische projecten, steeds meer de overhand krijgt op regionaal niveau. Chinese studenten die zich bezighouden met de geschiedenis van hun land, weten dat de macht van China in het jaar 1840 van heel Zuidoost-Azië tot aan de Straat van Malakka strekte, inclusief Birma, delen van het huidige Bangladesh evenals Nepal, gebieden van het huidige Kazachstan, het gehele Mongolië en de huidige Verre-Oosten-provincie van Rusland ten noorden van de Argoen-monding (zie fig. Kaart pagina 31). Deze gebieden stonden onder ofwel een vorm van Chinese controle of waren vazalstaten van China. Tussen 1885 en 1895 verdrongen de Britten en de Fransen in hun zoektocht naar koloniale expansie de Chinezen uit Zuidoost-Azië, terwijl twee door de Russen opgedrongen verdragen in de jaren 1858 en 1864 de territoriale verliezen in het noordoosten en noordwesten als gevolg hadden. In aansluiting op de Chinees-Japanse oorlog in 1895 China verloor het ook nog Taiwan. Men kan bijna met zekerheid aannemen dat de Chinezen door hun geschiedenis en geografie steeds meer een emotioneel geladen aandrang hebben naar de hereniging van Taiwan met het vasteland. Bovendien is het waarschijnlijk dat een machtig ontluikend China, nadat het Hong Kong economisch geïntegreerd en politiek verwerkt heeft in het eerste decennium van de volgende (21ste) eeuw zijn belangrijkste focus richt op dit doel.

238 Het Grote Schaakbord
Misschien kan een vreedzame hereniging - onder de formule van "één natie, verschillende politieke systemen", een variant van de in 1984 gekenmerkte slogans van Deng Xiaoping : " *Eén land, twee systemen* " in Taiwan en de VS gehoor en goedkeuring vinden, op voorwaarde dat China zijn economische ontwikkeling met succes voortzet en belangrijke democratische hervormingen doorvoert. Anders zal waarschijnlijk niet één keer een regionaal dominant China zijn wil militair kunnen doordrukken, zeker niet in het zicht van de Amerikaanse oppositie. In dit geval zal de kwestie-Taiwan het Chinese nationalisme een enorme boost geven, terwijl het de Amerikaans-Chinese relatie enorm belast. Geopolitieke overwegingen staan ook achter het belang van China om een alliantie met Pakistan aan te gaan en om een militaire aanwezigheid in Birma te hebben. In beide gevallen heet dit geostrategische doel India. Een nauwe militaire samenwerking met Pakistan brengt het veiligheidsbeleid van India in grotere verlegenheid en voorkomt dat het zich als een regionale hegemonie in Zuid-Azië neerzet met China als rivaal. Door de militaire samenwerking met Birma voorziet China zich van toegang tot marine-faciliteiten aan de kust van de eilanden van Birma in de Indische Oceaan, wat een andere strategisch drukmiddel in Zuidoost-Azië in het algemeen, en de Straat van Malakka in het bijzonder inhoudt. En als China de Straat van Malakka en de geostrategische scharnierpunt van Singapore in de handen zou krijgen, zou het Japanse toegang tot de olievoorraden in het Midden-Oosten en Europese markten controleren. Het belang van China in Korea, heeft naast geografische- ook historische redenen. Een herenigd Korea als een verlengstuk van de Amerikaanse invloed (en indirect ook de Japanse) zal ooit onverdraaglijk voor China zijn.

239 Het Verre Oosten anker
China zal er tenminste erop staan dat een herenigd Korea een neutrale bufferstaat wordt tussen China en Japan en er ook op kan rekenen dat Korea op grond van zijn traditionele vijandschap tegen Japan zich aan de Chinese kant zal scharen. Voorlopig komt een verdeeld Korea voor China het beste uit, en zal dus waarschijnlijk voor het voortbestaan van het Noord-Koreaanse regime instaan. Niet in de laatste plaats bepalen natuurlijk economische overwegingen de stootrichting van de Chinese inspanningen in de regio. Zo heeft b.v. China op grond van haar snel stijgende energiebehoefte reeds zijn recht op inspraak bij ieder regionaal gebruik van de olievoorraden in de Zuid-Chinese Zee doorgedrukt. Om dezelfde reden toont China nu een groeiende belangstelling voor de onafhankelijkheid van de aan grondstoffen rijke Centraal-Aziatische staten. In april 1996 ondertekende China, Rusland, Kazachstan, Kirgizië en Tadzjikistan een gezamenlijke grens en veiligheidsovereenkomsten; en tijdens het bezoek van president Jian Zemin in Kazachstan in juli van hetzelfde jaar, zou van de Chinese kant voor de inspanningen van Kazachstan om zijn onafhankelijkheid, soevereiniteit en territoriale integriteit te verdedigen, ondersteuning zijn toegezegd. Van wat er tot nu toe is gezegd, is het duidelijk dat China in de toekomst zich in toenemende mate zal richten op de geopolitiek van Centraal-Azië. De geschiedenis en economie zijn er gezamenlijk voor verantwoordelijk dat een regionaal machtig China steeds meer geïnteresseerd raakt in het Russische Verre Oosten. Voor het eerst sinds China en Rusland een grens officieel met elkaar delen, is China economisch het meest dynamisch en politiek de sterkste partij. Intussen heeft de kolonie van Chinese immigranten en handelaren die op Russisch grondgebied wonen, significante proporties aangenomen, en China zet zich steeds meer energieker in voor een Noordoostelijke Aziatische economische samenwerking, die zich uitstrekt tot in Japan en Korea. Bij deze samenwerking heeft Rusland nu meer de slechtere kaarten, terwijl de verre oostelijke provincie in economisch opzicht in toenemende mate op de nauwe banden met het Chinese Mantsjoerije is aangewezen.

240 Het Grote Schaakbord
Vergelijkbare economische krachten zijn er ook in de betrekkingen tussen China en Mongolië aan het werk, die geen Russische schatplichtige meer is en wiens formele onafhankelijkheid door China met tegenzin erkend wordt. Een regionale invloedssfeer van China is in opmars. Men moet het begrip invloedssfeer niet verwarren met schatplichtige en met een zone van politieke overheersing, zoals de voormalige Sovjet-Unie dat in Oost-Europa uitoefende. Het is sociaal-economisch meer poreus en toont zich in de politieke sfeer minder uitgesproken in een monopolie van de staat. Toch ontstaat er een geografisch gebied waarin de afzonderlijke staten bij het bepalen van hun politiek op het gebied van de belangen, standpunten en te verwachten reacties van de regionale macht met bijzondere aandacht volgen. Kortom, een Chinese invloedssfeer - misschien een is sfeer van "aandacht voor de Chinese belangen" een meer geschikte formulering - laat zich daardoor karakteriseren, dat de eerste vraag die men zich in de verschillende hoofdsteden

bij een opkomende probleem stelt is: "Wat zegt Peking daarover ?" De volgende kaart (pagina 242) toont het invloedsgebied dat een in de regio dominant China de komende kwart eeuw kan claimen en geeft ook de mogelijke invloedssfeer van wereldmacht China weer, dat het in dat geval - alle genoemde interne en externe problemen ten spijt - daadwerkelijk een eenheid zal worden. Een in de regio dominant Groot-China, wat de politieke ondersteuning van zijn steenrijke en economisch machtige diaspora in Singapore, Bangkok, Kuala Lumpur, Manilla en Jakarta, om maar over Taiwan en Hong Kong te zwijgen, zou winnen (voor enkele verrassende gegevens zie voetnoot 25) en zowel naar Centraal-Azië als ook in het Verre Oosten van Rusland zou doordringen geeft de reikwijdte weer van de uitbreiding van het Chinese Keizerrijk voor de aanvang van zijn verval, waarbij het door middel van een alliantie met Pakistan zijn geopolitieke invloed zone zelfs zou kunnen uitbreiden.

241 Het Verre Oosten anker
Hoe meer China aan macht en prestige wint, des te verder zullen waarschijnlijk de talrijke buitenlandse pogingen van Peking reiken om een krachtige voorhoede te vormen van een China dat op weg is een grootmacht te worden. De Zuidoost-Aziatische staten kunnen het waar mogelijk voor wijzer houden om de politieke gevoeligheden van China en economische belangen in de gaten te houden - en doen dit al in toenemende mate.(26) Ook beschouwen de nieuwe Centraal-Aziatische landen China meer en meer als een macht die in hen, als onafhankelijke bufferstaten tussen China en Rusland, een oprechte interesse heeft.

(25) Volgens Yazhou Zhoukan (Asiaweek) van 25 september 1994, bedroeg het kapitaal van de top 500 Chinese bedrijven in Zuidoost-Azië in het totaal ongeveer 540 miljard dollar. Andere schattingen liggen nog hoger: In hun uitgave van november / december 1996 meldde de *International Economy* dat het jaarinkomen van de 50 miljoen in buitenland wonende Chinezen ongeveer de bovengenoemde som bereikt en komt dus bijna overeen met het bruto nationaal product van het Chinese vasteland. De buiten China woonachtige Chinezen hebben bijna 90% van de Indonesische economie, 75% van Thaise, 50-60% van de Maleisische en van Taiwan, Hong Kong en Singapore de gehele economie onder haar controle. Uit bezorgdheid over deze situatie zag de Indonesische ambassadeur in Japan zich genoodzaakt om in het openbaar tegen een "economisch ingrijpen van China in de regio" te waarschuwen, wat niet alleen profijtelijk was voor een de betreffende Chinezen, maar ook kan leiden tot een "marionetten regeringen" onder auspiciën van China , (Saydiman Suryohadiprojo, *"How to Deal with China and Taiwan"*, Asahi Shimbun Tokio), 23 September 1996.
(26) Symptomatisch hiervoor was een in de Engelstalige krant *The Nation* van Bangkok (31 maart 1997) gepubliceerd rapport over het bezoek van de Thaise premier Chavalit Yongchaiyudh in Peking. Als doel van het bezoek werd het opzetten van een vaste strategische alliantie met "Groot China" genoemd. De Thaise leiding zou "China als een supermacht zien die een mondiale rol heeft" erkend hebben en moet als "een brug tussen China en de ASEAN" dienen. Singapore is zelfs verder gegaan in zijn demonstratieve alliantie met China.

242 Het Grote Schaakbord

De invloedssfeer van een wereldmacht China zal waarschijnlijk wezenlijk dieper naar het zuiden uitpuilen, zodat zowel Indonesië als de Filipijnen er zich op moeten instellen dat de Chinese vloot de Zuid-Chinese Zee domineert. Een dergelijke China kan veel meer er toe worden verleid om d.m.v. geweld het Taiwan-probleem op te lossen, ongeacht de houding van Amerika. In het Westen kon Oezbekistan, dwz de Centraal-Aziatische staat, die zich tegen Russische inbreuken op hun vroegere rijksgebied tot het uiterste heeft verzet, voor een alliantie met China in aanmerking komen, hetzelfde geldt voor Turkmenistan.

243 Het Verre Oosten anker
En ook in het etnisch verdeelde, en daardoor kwetsbaar voor etnische conflicten, Kazachstan kan China zich waar mogelijk sterker laten gelden. Een China, die een echte, zowel politieke als economische, reus wordt kan zich bovendien ook openlijk met de interne aangelegenheden van de verre oostelijke provincie van Rusland inlaten, terwijl zij actief de eenwording van de Korea's onder Chinese bescherming nastreeft. Maar zo'n opgeblazen China, zal waarschijnlijk te maken krijgen met een sterke oppositie van buitenaf. Uit de kaart van pagina 242 blijkt duidelijk dat in het Westen zowel Rusland als India overtuigende geopolitieke redenen hebben om gezamenlijk dit gevaar wat van Chana uit gaat af te weren. De samenwerking tussen hen zal zich waarschijnlijk in de eerste plaats richten op Centraal-Azië en Pakistan, waar China hun belangen het meest bedreigt. In het zuiden kwam het heftigste verzet van Vietnam en uit Indonesië. (waarschijnlijk ondersteund door Australië). In het Oosten, zou Amerika, waarschijnlijk ondersteund door Japan, elke poging van China tegemoet treden t.a.v. het winnen van de suprematie over Korea en het met geweld innemen van Taiwan, vooral omdat een dergelijke actie de politieke aanwezigheid van de Verenigde Staten in het Verre Oosten reduceert tot de potentieel onveilige en afgelegen basis in Japan. Of één van de op de kaart gemarkeerde scenario's werkelijkheid wordt is niet alleen afhankelijk van de verdere ontwikkeling van China, maar hangt ook zeer sterk af van de opstelling en de aanwezigheid van de Verenigde Staten. Blijft Amerika hier afzijdig, dan wordt het tweede scenario veel meer waarschijnlijker, maar zelfs als het werkelijkheid zou worden blijft een zekere mate van tegemoetkoming en zelfbeheersing van de kant van de Verenigde Staten nodig.

244 Het Grote Schaakbord
De Chinezen weten dat. Daarom gaat de Chinese politiek primair om de zorg over de opstelling van Amerika en om het zo belangrijke

Amerikaans-Japanse partnerschap geleidelijk te beïnvloeden en zijn andere relaties in overeenstemming met deze strategische belangen te behouden. Het belangrijkste bezwaar van China tegen de Verenigde Staten richt zich niet zozeer tegen wat zij eigenlijk doen, maar tegen dat wat de VS op dit moment is en waar ze zijn. In de ogen van China is de USA momenteel een allesbepalende wereldmacht wiens aanwezigheid in de regio, gesteund door haar machtspositie in Japan, die de invloed van China indamt. In de woorden van een analist van de afdeling Onderzoek van het Chinese ministerie van Buitenlandse Zaken: "Het strategische doel van de VS is om zijn hegemonie over de hele wereld uit te breiden, en ze kunnen niet accepteren dat een grootmacht in Europa of Azië ontstaat die hun leidende positie bedreigt."(27) Dus is Amerika onbedoeld, simpelweg door zijn nationale identiteit en de geografische ligging, eerder een tegenstander van China in plaats van een natuurlijke bondgenoot. Dienovereenkomstig is het de taak van de Chinese politiek - in overeenstemming met het strategisch inzicht van Sunzi - om de Amerikaanse hegemonie op vreedzame wijze te overwinnen, zonder daarbij enige latente regionale verlangens van Japan los te maken. Te dien einde, moet China geostrategische twee doelen tegelijk nastreven, zoals Deng Xiaoping het iets ingewikkelder heeft duidelijk gemaakt in augustus 1994: "Ten eerste, om hegemonie en machtspolitiek tegen te gaan en de wereldvrede veilig te stellen; **ten tweede, een nieuwe internationale politieke en economische orde te vestigen**."

(27) Song Yimin, "Discussion of the Division and Grouping of Forces in the World After the End of the Cold War" *International Studies* (China Institute of International Studies, Peking) 6-8 (1996): 10. Dat inschatting van Amerika de meaning van de Chinese top-politici weerspiegelt, bewijst het feit dat een samenvatting van de hierboven genoemde studie op 29 april 1996 in te lezen was in de massa-oplage van de officiële partijkrant *Renmin Ribao* (People's Daily).

245 Het Verre Oosten anker

Het eerste doelt onmiskenbaar op de Verenigde Staten en is gericht op een verzwakking van het Amerikaanse machtsstreven, terwijl een militaire confrontatie zorgvuldig vermeden wordt, omdat die de economisch groei van China zou beëindigen; De tweede eis streeft naar een herziening van de machtsverdeling in de wereld en slaat munt uit dit ongenoegen, die enkele belangrijke staten hebben tegen de op dit moment bestaande internationale wereldorde, waarin de Verenigde Staten de dienst uitmaken, gesteund door Europa (of Duitsland), in het uiterste westen en Japan in het uiterste oosten Eurazië. Het tweede doel van China vraagt van Peking een regionale geo-strategie te volgen die er naar streeft ernstige conflicten met zijn directe buren te vermijden, ook al dat ze nog steeds streeft naar een suprematie in de regio. Een tactische verbetering van de Chinees-Russische relaties komt dan als geroepen, vooral omdat Rusland nu zwakker is dan China. Dienovereenkomstig deelden beide landen in een verklaring van april 1996 mede dat elk "streven naar hegemonie" duidelijk verworpen moet worden en verklaarden de NATO-uitbreiding voor "niet-acceptabel". Het is echter onwaarschijnlijk dat China een langdurige en uitgebreide alliantie met Rusland tegen Amerika serieus in overweging neemt. Een dergelijke alliantie heeft als gevolg dat het VS-Japan partnerschap, dat China langzaam wil verzwakken, in kracht en omvang zal winnen en China van relevante bronnen als kapitaal en technologie zal isoleren. Net als in de Chinees-Russische relaties, is het raadzaam voor China om iedere directe confrontatie met India te vermijden, ook als het nog steeds vasthoudt aan haar nauwe militaire samenwerking met Pakistan en Birma. Een politiek van openlijke vijandigheid heeft het negatieve effect, dat het China's relatie met Rusland bemoeilijkt, terwijl het India naar een meer coöperatieve relatie met Amerika zal bewegen.

246 Het Grote Schaakbord

Omdat ook India onderhuids een licht anti-westerse voorbehoud tegen de bestaande "wereldwijde hegemonie" heeft, ligt een vermindering van de Chinees-Indische spanningen meer in de lijn van China's meer omvattende geostrategische belangen. Dezelfde gezichtspunten gelden in het geheel voor de huidige betrekkingen van China met de Zuidoost-Aziatische landen. Hoewel ze de Zuid-Chinese Zee eenzijdig voor zichzelf reclameren, onderhouden de Chinezen tegelijkertijd hun betrekkingen met de Zuidoost-Aziatische overheden (met uitzondering van de van oudsher vijandige Vietnamese). Ze benutten de flagrante anti-westerse opvattingen (in het bijzonder in de problematiek van de westerse waarden en mensenrechten), die in de afgelopen jaren zijn uitgesproken door de regering van Maleisië en Singapore.

In het bijzonder, verwelkomden zij de soms scherpe anti-Amerikaanse retoriek van de Maleisische premier Datuk Seri Mahathir bin Mohammad, die tijdens een forum in mei 1996 in Tokio zelfs openlijk de noodzaak voor de VS en Japan Security Treaty in twijfel trok, met de vraag tegen welke vijand de alliantie zich moet verweren, en beweerde dat Maleisië geen bondgenoten nodig heeft. De Chinezen verwachten heel duidelijk dat iedere vermindering van het Amerikaanse prestige haar invloed in de regio ten goede zal komen. Op dezelfde manier schijnt een constante en geduldig uitgeoefende druk op Taiwan het leidende beginsel te zijn van de Chinese politiek. Terwijl zij zich enerzijds in een compromisloze houding ten opzichte van de internationale status van Taiwan volharden, zodanig dat zij bewust internationale spanning op de koop toe nemen, om duidelijk te maken dat het Peking in deze zaak ernst is (zoals in maart 1996) - zijn zij zich ervan bewust dat ze voorlopig niet over de macht zullen beschikken om Taiwan tot een voor China bevredigende oplossing te dwingen.

247 Het Verre Oosten anker

Het is U duidelijk dat een voortijdig gebruik van geweld alleen een zinloze ruzie met Amerika veroorzaakt, waardoor het de VS zal versterken in haar rol als hoeder van de vrede in deze regio. Bovendien geven de Chinezen zelf toe dat de vooruitzichten voor het ontstaan van een Groot China niet op de laatste plaats zal afhangen van hoe effectief Hong Kong wordt geïntegreerd in de Volksrepubliek. De minnelijke schikking, die in de Chinese betrekkingen met Zuid-Korea plaatsvond, is ook een belangrijk onderdeel van haar politiek de flanken te consolideren om zich effectief te kunnen richten op het uiteindelijke doel. In het licht van de Koreaanse geschiedenis en de anti-Japanse gevoelens in het land draagt een Chinees-Koreaanse eensgezindheid bij tot een verzwakking van de potentiële rol van Japan in de regio en effent de weg voor een terugkeer naar de traditionele relatie tussen China en (een herenigd of verder verdeeld) Korea. Belangrijker nog: De langs vreedzame weg bereikte verbetering van de Chinese reputatie in de regio vergemakkelijkt het voor Peking om zijn centrale doel na te streven wat de oude Chinese strateeg Sunzi als volgt zou hebben geformuleerd: *De macht van Amerika in de regio zo ver te verzwakken dat een verzwakt Amerika een regionaal dominant China als bondgenoot en uiteindelijk zelfs een wereldmacht China als partner nodig heeft.* Dit doel zal worden nagestreefd en bereikt op een manier die noch een uitbreiding van de Amerikaans-Japanse alliantie uitlokt, noch dat de Japanse macht de Amerikaanse in de regio vervangt. Om deze centrale doelstelling te bereiken, zoekt China op korte termijn een manier om de versterking en uitbreiding van de Japanse Amerikaanse partnerschap voor veiligheid te verhinderen.

248 Het Grote Schaakbord

Bijzonder verontrust was China toen hun (Japan+VS) invloedssfeer begin 1996 indirect van een strikter "Verre Oosten" tot een breder "Aziatisch-Pacific-gebied" werd uitgebreid. Peking zag het als niet alleen als een directe bedreiging voor zijn nationale belangen, maar als uitgangspunt voor een door de USA gedomineerd Aziatische veiligheidssysteem (waarin Japan het belangrijkste steunpunt werd, zoals Duitsland tijdens de Koude Oorlog voor de NATO zou zijn), dat China in toom moest houden.(28) De overeenkomst werd door Peking gezien als een poging om de Japanse opkomst als een belangrijke militaire macht te vergemakkelijken, die dan onopgeloste geschillen van economische aard en op het gebied van het zeerecht misschien alleen met wapengeweld kan oplossen. China zal dus waarschijnlijk de nog steeds sterke vrees van Aziaten voor de belangrijke Japanse militaire rol in de regio stevig aanwakkeren om Amerika te stoppen en Japan te intimideren. In China's strategische calculatie kan Amerika's hegemonie niet van lange duur zijn. Hoewel sommige Chinezen, bijzonder in militaire kringen, er toe neigen Amerika als China's bittere vijand te beschouwen, gaat men er in Peking vanuit dat de VS in de regio in isolement terecht zal komen, omdat ze te veel op de Japanse kaart spelen. Daarom wordt hun afhankelijkheid van de eiland-natie nog groter, wat in tegenspraak is met de Amerikaanse angsten voor een Japans militarisme.

Deze ontwikkeling brengt China in de situatie Amerika en Japan tegen elkaar uit te spelen, zoals dit vroeger het geval was bij de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie.
(28) Een gedetailleerd onderzoek van de vermeende intentie Amerika om dergelijke anti-Chinese Aziatische systeem op te zetten verkondigt Wang Chunyiun is in "Looking Ahead to Asia-Pacific Security in the Early Twenty-first Cen- tury", an. Guoji Zhanwang (World Outlook) Februari 1996

249 Het Verre Oosten anker
Volgens Peking, zal de tijd komen dat Amerika begrijpt dat het - om een invloedrijke macht in de regio Aziatische-Pacific te blijven - geen andere keuze heeft dan zich te wenden tot zijn natuurlijke partner op het Aziatische vasteland.

Japan:
Niet regionaal maar internationaal

De ontwikkeling van de Amerikaans-Japanse relatie is dus van cruciaal belang voor de geopolitieke toekomst van China. Sinds het einde van de Chinese Burgeroorlog in 1949, is de Amerikaanse Verre Oosten politiek gebaseerd op Japan. In eerste instantie alleen een Amerikaanse bezettingszone is Japan de basis voor de politieke en de militaire aanwezigheid van de Verenigde Staten in Aziatische-Pacific regio en wereldwijd de onmisbare bondgenoot geworden, en op hetzelfde moment een beschermingsgebied. De opkomst van China roept nu de vraag op of - en met welk doel - de nauwe Amerikaans-Japanse relaties in regionale context veranderingen kan verdragen. De rol van Japan in een anti-China alliantie was duidelijk; maar hoe zal de rol van Japan er uitzien, als men de opkomst van China, waarmee men wil rekening houden, zelfs tegen de prijs dat de Amerikaanse hegemonie in de regio zal moeten afnemen? Net zoals China is Japan een land met een sterk geloof in zijn uniciteit en bijzondere status. Vanwege zijn eilandenrijk, haar geschiedenis en haar keizerlijke mythologie hebben de als bijen hardwerkende en gedisciplineerde Japanners een speciale, aan hun buren superieure manier van leven, die Japan aanvankelijk verdedigde door een *"splendid isolation"*, voordat de wereld zich in de 19e eeuw opdrong, de Europese koninkrijken nabootste en op het Aziatische vasteland zelf een imperium trachtte te creëren.

250 Het Grote Schaakbord
De verpletterende nederlaag in de Tweede Wereldoorlog bewerkstelligde dat het Japanse volk zich uitsluitend richtte op de economische wederopbouw zonder een daar boven uit stijgend zelfinzicht te ontwikkelen. De huidige angsten van Amerika voor een overweldigend China herinneren aan de niet al te lang geleden paranoia richting Japan. De Japan-fobie heeft nu plaatsgemaakt voor een China-fobie. Een decennium geleden (1997 -/- 10 jaar) werd voorspeld dat een opmars van Japan tot een "wereld superstaat" - niet alleen Amerika zal onttronen (maar het zal opkopen!), maar ook een soort van "Pax Nipponica" zal opleggen - het zou onvermijdelijk en reeds op handen zijn. Zo dreigden Amerikaanse commentatoren en politici. En niet alleen in Amerika. De Japanners gingen snel over op de zelfde toer met reeks best-sellers, die de stelling verkondigde dat Japan de high-tech-race zou winnen van de Verenigde Staten en binnenkort het centrum van een wereldwijd "informatie-imperium" zal zijn, terwijl het met Amerika, dat intussen is uitgeput en door gebrek aan sociale discipline bergafwaarts gaat. Bij deze oppervlakkige interpretaties wordt helemaal vergeten hoe kwetsbaar Japan als een staat is en blijft. Er is zelfs bij de geringste verstoring van de wereldwijde hulpbronnen en handelsstroom, om maar niet te spreken van crises in de internationale stabiliteit, hulpeloos overgeleverd en wordt intern door demografische, sociale en politieke problemen overspoeld. Japan is enerzijds een rijk, dynamisch en economisch sterk land, maar aan de andere kant in de regio geïsoleerd en beperkt in zijn politieke handelingsvrijheid, omdat het afhankelijk is van een machtige bondgenoot in veiligheidskwesties, (waarvan Japan geen afstand kan doen en op hetzelfde moment economisch de belangrijkste concurrent is).

251 Het Verre Oosten anker
In de huidige positie van Japan - aan de ene kant een wereldwijd gerespecteerde economische reus, aan de andere kant een geopolitieke uitbreiding van de Amerikaanse macht - mogen voor toekomstige generaties van Japanners die niet meer getraumatiseerd door de ervaringen van de Tweede Wereldoorlog en met schaamte vervuld zijn Dat is op de lange termijn niet aanvaardbaar. Zowel om historische redenen als uit zelfrespect is Japan, zij het wat trager dan China, niet helemaal tevreden met de wereldwijde status quo. Met een zekere rechtvaardiging het is het van mening, aanspraak op een formele erkenning als een wereldmacht te hebben, maar weet ook dat de regionaal nuttige (en geruststellend voor zijn Aziatische buren) afhankelijkheid van Amerika inzake de veiligheid deze erkenning in de weg staat. Bovendien versterkt de groeiende macht van China op het Aziatische continent zoals het vooruitzicht dat ze deze spoedig in de voor Japan economisch belangrijke oceanische gebieden kunnen uitstralen, de tweeslachtige gevoelens van de Japanners in de geopolitieke toekomst van het land. Aan de ene kant is er in Japan een sterk cultureel gevoel van verbondenheid ten aanzien van China zoals een latent bewustzijn van een gemeenschappelijke Aziatische identiteit. Sommige Japanners geloven misschien ook dat met de opkomst van een sterker China en een verzwakking van de Amerikaanse hegemonie in de regio Japan voor de VS belangrijker wordt. Aan de andere kant, is China in de ogen van veel Japanners de traditionele tegenstander, een voormalige vijand en een potentiële bedreiging voor de regionale stabiliteit. Dit maakt het verbond met Amerika meer dan ooit belangrijk, zelfs als dit het ongenoegen verhoogt van sommige nationalistische Japanners, waar de lastige beperkingen van de politieke en militaire onafhankelijkheid van Japan zijn een doorn in het oog is.

252 Het Grote Schaakbord
Oppervlakkig beschouwd bestaat er een zekere overeenkomst tussen de situatie van Japan in het Verre Oosten Azië en Duitsland in het uiterste westen van Eurazië. Beide zijn de belangrijkste bondgenoten van de VS in de regio. Ja, je zou kunnen zeggen, dat Amerika's kracht in Europa en Azië rechtstreeks gebaseerd is op het strakke allianties met deze twee landen. Beide hebben een aanzienlijke militaire uitrusting, maar geen enkele is onafhankelijk in dit opzicht: Duitsland is met zijn de militaire integratie in de NATO met handen en voeten gebonden, terwijl Japan door zijn eigen Grondwettelijke (met het handschrift van Amerika geschreven) clausules, alsmede het Amerikaans-Japans veiligheidsverdrag aan de ketting ligt. Beide zijn economische en financiële reuzen, regionale toonaangevend en staan hoog op de mondiale schaal. Beide kunnen worden omschreven worden als quasi-wereldmachten, en beiden zijn een permanente zetel in de VN-Veiligheidsraad ontzegd. Maar de verschillen in hun respectievelijke geopolitieke omstandigheden leggen meer gewicht in de schaal. Duitsland wordt vanwege zijn specifieke relatie met de NATO en haar belangrijkste Europese bondgenoten gelijkgesteld en heeft in het kader van het Noord-Atlantisch pact met de Verenigde Staten wederzijdse defensieverplichtingen. In het VS-Japans veiligheidsverdrag is bepaald dat de VS Japan moet verdedigen, maar in de inzet van het Japanse leger ter verdediging van Amerika voorziet het niet (zelfs niet op papier). De overeenkomst is in feite een beschermingsverdrag. Dankzij zijn actieve betrokkenheid bij de Europese Unie en de NATO wordt Duitsland niet meer gezien als een bedreiging door de buren die het slachtoffer van zijn agressie waren in het verleden, maar geldt vandaag de dag als een aantrekkelijke partner op het economische en politieke vlak.

253 Het Verre Oosten anker
Sommigen zouden het zelfs verwelkomen, indien een door Duitsland geleid Centraal-Europa zou ontstaan omdat Duitsland wordt gezien als een positieve regionale macht. Dat ligt voor de Japanse Aziatische buurlanden heel anders, die als gevolg van de Tweede Wereldoorlog tegen Japan nog wat antipathie koesteren. Tot ergernis van de buren draagt ook de internationale waardering van de yen hieraan bij, die niet alleen bittere klaagzang veroorzaakt, maar ook een verzoening met Maleisië, Indonesië, de Filippijnen en zelfs

China heeft gehinderd, omdat zij de belangrijkste langlopende schulden aan Japan in yen moeten betalen. Bij gebrek aan een min of meer gelijke regionale partner, heeft Japan geen Aziatisch equivalent, zoals Duitsland aan buurland Frankrijk heeft. Er bestaat een sterke culturele affiniteit met China, waarin zich een zeker schuldgevoel vermengt, maar het is politiek tweeledig, omdat geen van beide partijen de ander vertrouwt en geen regionale leiding van de ander accepteert. Evenmin heeft Japan een equivalent van Duitsland's relatie met Polen: Dat is een veel zwakker, maar geopolitiek een belangrijk buurland met wie het geleidelijk aan tot een verzoening kwam, ja zelfs samenwerking een realiteit geworden is. Misschien kan Korea na een eventuele hereniging dit equivalent worden, doch de Japanners-Koreaanse relatie is alleen op papier goed, omdat de herinneringen van de Koreanen uit de voormalige bezetting alsmede het gevoel van superioriteit van de Japanners deze belasten.(29) Ten slotte staat de relatie van Rusland met Japan nog steeds op veel slechtere voet dan met Duitsland.

(29) De *Japan Digest* meldde op 25 februari 1997, dat naar verluid van een door de regering opgedragen onderzoek slechts 36% van de Japanners naar Zuid-Korea vriendschappelijk gezind zijn.

254 Het Grote Schaakbord

Aangezien Rusland die de Zuidelijke Koerilen tegen het einde van de Tweede Wereldoorlog nog even snel hebben bezet, en niets van compensatie wil weten, beweegt de Russisch-Japanse relatie zich rond het nulpunt. Kortom, Japan is in de regio politiek geïsoleerd, hetgeen niet gezegd kan worden van Duitsland.

Daarnaast deelt Duitsland met zijn buren, zowel dezelfde democratische beginselen, alsook Europa's bredere christelijke erfgoed. En het streeft er naar om in een eenheid op te gaan die groter is dan zijzelf, namelijk "Europa". Daarentegen is er geen vergelijkbaar "Azië". Hoewel in de afgelopen jaren in een aantal Aziatische landen de democratie zijn intrede heeft gedaan, is Japan t.g.v. haar insulaire verleden alsmede zijn huidige democratische systeem meer een buitenstaander in de Azië-Pacific regio. In de ogen van veel Aziaten is Japan een land met de intentie om in een relatie alleen op eigen voordeel uit te zijn, een al te gewillige nabootser is van het Westen, en vooral omdat Tokio terughoudend is om de westerse nadruk op de mensenrechten en de betekenis van het individualisme, samen met andere Aziatische regeringsleiders aan de orde te stellen. Zo zien veel Aziaten in Japan geen echt Aziatisch land, evenals dat het Westen zich soms verbaast, in welke mate Japan westerse eigenschappen heeft overgenomen. In werkelijkheid voelt Japan zich, hoewel behorend tot Azië, niet echt prettig als Aziatisch land. Dit feit beperkt de geostrategische mogelijkheden aanzienlijk. Een werkelijk regionale optie, namelijk die van een regionaal bepalend Japan, die China domineert - zelfs als het niet langer is gebaseerd op de Japanse overheersing, maar meer op een vreedzame samenwerking onder auspiciën van Japan - lijkt niet haalbaar voor steekhoudende historische-, politieke- en culturele redenen. Daarbij komt dat Japan ook in de toekomst op de militaire steun en internationale bescherming onder auspiciën van de Verenigde Staten is aangewezen.

255 Het Verre Oosten anker

Zonder het VS-Japan veiligheidsverdrag, ja zelfs door geleidelijke verwatering zou Japan direct voor iedere ernstige regionale of internationale crisis gevoelig zijn. Het enige alternatief zou het accepteren van de regionale hegemonie van China zijn, of een omvattend - even zo duur als gevaarlijk - herbewapeningsprogramma door te voeren. Begrijpelijkerwijze houden veel Japanners de huidige positie van hun land - een quasi-wereldmacht en tegelijk een beschermingsgebied - voor abnormaal. Maar aantrekkelijke en haalbare alternatieven voor de bestaande regeling dienen zich niet aan. Als China's nationale doelstellingen in zekere mate duidelijk zijn en de regionale strekking van zijn geopolitieke ambities kunnen worden beschouwd als relatief voorspelbaar, zo is de geostrategische visie van Japan nogal wazig en de publieke opinie in het land is veel meer uiteenlopend. Voor de meeste Japanners is het duidelijk dat een strategisch belangrijke en abrupte koersverandering gevaren met zich mee brengt. Kan Japan uitgroeien tot een regionale macht in een regio waar het nog steeds wrok ondervindt en waar China zich begint te vestigen als een regionaal dominante macht? Doch zal Japan zich met de dergelijke rol van China verenigen? Kan Japan een echte grote mondiale macht worden (in al zijn dimensies) zonder de Amerikaanse steun op het spel te zetten en zonder de vijandigheid tegen hen in de regio aan te wakkeren? Voorop gezet dat de VS in ieder geval in Azië zal blijven, hoe zal dan hun reactie zijn op de groeiende invloed van China t.a.v. de betrekkingen met Japan, die eerder prioriteit genoot? In de tijd van de Koude Oorlog waren dergelijke vragen zo goed als geen thema. Thans domineren ze de strategische discussie en hebben in Japan een steeds levendiger debat in gang gezet.

256 Het Grote Schaakbord

Sinds de 50-er jaren liet de Japanse buitenlandse politiek zich leiden door vier belangrijke principes, die de eerste minister-president na de oorlog, Shigeru Yoshida publiekelijk kondigde. De Yoshida Doctrine postuleerde: 1) Japan moet zich op de eerste plaats richten op de economische ontwikkeling, 2) Het moet alleen een klein leger onderhouden en zich buiten internationale conflicten houden, 3) Het moet de politieke leiding van de Verenigde Staten volgen en hun militaire bescherming aanvaarden, 4) de Japanse diplomatie moet vrij zijn van ideologie en op internationale samenwerking worden gericht. Echter, de mate waarin Japan was betrokken bij de Koude Oorlog, heeft bij veel Japanners onbehagen uitgelokt, terwijl op het zelfde moment de fictie van een semi-neutraliteit werd betracht. Zelfs in 1981 moest de minister van Buitenlandse Zaken Masayoshi Ito aftreden omdat hij het had toegelaten dat de Amerikaanse-Japanse relaties gekenmerkt werden met de term "alliantie" (*Domei*). Dit behoort nu tot het verleden. Japan was in die tijd in een ontwikkelingsfase, China had zich geïsoleerd en Eurazië was gepolariseerd. Vandaag (1997), begrijpt de Japanse politieke elite, dat een rijk, economisch met de wereld verbonden Japan zelfverrijking niet meer het nationale doel kan zijn zonder internationale wrok op te wekken. Verder kan een economisch krachtig Japan, dat concurreert met Amerika, niet simpel een verlengstuk van de Amerikaanse buitenlandse politiek zijn, terwijl het op hetzelfde moment elke internationale verantwoordelijkheid uit de weg gaat. Een politiek invloedrijk Japan, dat wereldwijde erkenning zoekt (bijvoorbeeld een permanente zetel in de VN-Veiligheidsraad), moet voor de wereldvrede in verschillende geopolitieke- en veiligheidsvraagstukken hun standpunt bepalen.

257 Het Verre Oosten anker

Het resultaat was dat in de laatste jaren door talrijke studies van de Japanse instellingen onder privaat en publiek recht een overvloed van, vaak controversiële, boeken verschenen van beroemde politici en professoren die de doelstellingen van Japan in de tijd na de Koude Oorlog wilden omgooien.(30) In veel van deze publicaties ging het onder andere over de vraag hoe lang de Amerikaanse-Japanse veiliheids-alliantie nog bestaansrechten heeft en of het nog wenselijk is. Daarnaast riep het op tot een actievere Japanse diplomatie, vooral tegenover China of sprak het over een krachtige militaire rol van Japan in de regio. Wil men de stand van de Amerikaanse-Japanse relaties beoordelen na de openbare dialoog, dan moest men waarschijnlijk tot de conclusie komen dat de relatie tussen de twee landen in de 90-er jaren in een crisis terecht gekomen is.

(30) Bijvoorbeeld benadrukte de Higuchi Commissie, een adviesafdeling van de minister-president die het in de zomer van 1994 gepubliceerde bericht: "Drie pijlers van de Japanse veiligheidsbeleid" schetste, de prioriteit van VS-Japanse veiligheidsbetrekkingen en sprak zich daarnaast uit voor een multilaterale Aziatische veiligheidsdialoog; Het verslag van het Ozawa Comité van 1994 "Plan voor een nieuw Japan" ontworpen door Yomiuri Shimbuns voor "een uitgebreid veiligheidsbeleid" van mei 1995, waarin onder meer werd gepleit voor het inzetten van de Japanse strijdkrachten in het buitenland t.b.v. het veiligstellen van de vrede; Met ondersteuning van de Fuji Bank voorbereide rapport van de *Japan Association of Corporate Executives* (Keizai Doyukai) "denktank" drong men aan op meer symmetrie in het VS-Japan afweersysteem; Het rapport met de titel "optie en de rol van een veiligheidssysteem in de regio Azië-Pacific," in juni 1996 aangeboden aan de minister-president door het Japan Forum voor Internationale Zaken; Evenals tal van boeken en artikelen die zijn verschenen in de afgelopen jaren en vaak veel strijdende en extreme standpunten vertegenwoordigen en hoofdzakelijk geciteerd worden door de westerse media als de hierboven genoemde rapporten, die in de eerste plaats aan de massamedia toe te schrijven zijn. Zo kreeg bijvoorbeeld het boek, uitgegeven door een Japanse generaal in 1996 brede aandacht in de pers, omdat hierin gissingen werden gemaakt, dat de Verenigde Staten, onder bepaalde omstandigheden, Japan niet langer zal beschermen en dat daarom Japan zijn nationale defensie-potentieel moet verhogen (Volgens Yasuhiro Marino , red. *Next Generation Ground Self-Defense Force* en het artikel daarover "*Myths of the U.S. Coming to Our Aid*" in Sankei Shimbun, 4 maart 1996).

258 Het Grote Schaakbord
Op het niveau van het officiële beleid zijn de serieus besproken aanbevelingen over het algemeen vrij sober, gematigd en goed doordacht. De extreme opties - zowel de onvoorwaardelijke pacifistische (met een anti-Amerikaanse bij-smaak), evenals de optie van een eenzijdige en grote herbewapening (waarvoor een herziening van de Grondwet en waarschijnlijk negatieve reacties van de Verenigde Staten en de landen in de regio zullen volgen) - vonden weinig medestanders. Het grote publiek en ongetwijfeld invloedrijke zakelijke kringen voelen instinctief aan dat geen van beide opties een echt politiek alternatief oplevert en beiden slechts de welvaart in Japan in gevaar brengen. In de politiek bepalende publieke discussie ging het vooral om een andere onderscheidende afweging van de fundamentele rol van Japan in de internationale arena en in de tweede plaats om de verschillende interpretaties van zijn geopolitieke prioriteiten. Grofweg zijn er drie belangrijke punten en misschien nog een 4-de van ondergeschikt belang die zich als volgt karakteriseren: De standvastige voorvechter van "Amerika eerst", de globale staathuishoudkunde, de kosmopolitische pragmatici en de wereldpolitieke visionairs. Maar uiteindelijk hebben alle vier de delen hetzelfde doel en delen ze dezelfde zorg: *De bijzondere relatie met de VS zich tot voordeel te maken om Japan aan internationale erkenning te laten winnen, tegelijkertijd de vijandigheden in Azië te vermijden en niet voortijdig de veiligheidsparaplu van de Verenigde Staten op het spel te zetten.* De vertegenwoordigers van de eerste richting gingen ervan uit dat het behoud van de bestaande en weliswaar asymmetrische Amerikaans-Japanse relaties de kern van de Japanse geostrategie moet blijven.

259 Het Verre Oosten anker
Ze willen, zoals de meeste Japanners, een grotere internationale erkenning voor Japan en meer gelijkheid in de alliantie, het kardinale principe van hun geloof is echter, zoals premier Kiichi Miyazawa het in januari 1993 uitdrukte dat "de vooruitzichten voor de wereld in de 21e eeuw grotendeels zal afhangen van de vraag of Japan en de Verenigde Staten kunnen komen tot een gemeenschappelijke visie m.b.t. een gecoördineerd leiderschap." Deze opvatting heerste tot dan in de internationalistische vleugel van de politieke elite en bij het buitenlands-politieke establishment, die de laatste twee decennia in functie waren. In geostrategische belangrijke kwesties zoals de rol van China in de regio en de Amerikaanse aanwezigheid in Zuid Korea heeft dit leiderschap de VS gesteund, maar ziet het als haar taak de VS van een confrontatie-koers met China te weerhouden. In feite, legt zelfs deze groepering steeds meer de nadruk op de noodzaak van een nauwere Japans-Chinese betrekkingen die zij direct op het niveau van de belangen inzake Amerika tillen. De voorstanders van de tweede richting ontkennen niet dat Japan met de Verenigde Staten aan het zelfde geostrategische touw moeten trekken. In hun ogen zijn de belangen van Japan, het best gediend als men openlijk toegeeft en aanvaardt dat Japan in de eerste plaats een economische macht is. Deze mening wordt zeer vaak geassocieerd met de historisch invloedrijke bureaucratie MITI (ministerie van Internationale Handel en Industrie) die de top-bestuurders van handel en export bij elkaar bracht. Volgens hen, is de vergaande demilitarisering van Japan een voordeel en de moeite waard om het te behouden. Zolang Amerika de veiligheid van het land garandeert, kan Japan vrijelijk over de hele wereld deel te nemen in de economische sfeer, wat ongemerkt zijn internationale reputatie ten goede zal komen. In een ideale wereld zullen de voorstanders van deze tweede richting zeker pleiten voor een neutrale houding. Amerika moet dus een tegenwicht tegen de macht van China in de regio vormen en Taiwan en Zuid-Korea bescherming aanbieden, waarbij Japan de vrije hand zou krijgen om nauwere economische banden met het vasteland en Zuidoost-Azië te cultiveren.

260 Het Grote Schaakbord
Echter, gezien de huidige politieke realiteit, nemen de wereldwijde staathuishoudkundigen de Amerikaans-Japanse alliantie op de koop toe inclusief de relatief beperkte "huishoudmiddelen" voor de Japanse strijdkrachten (die nog altijd nauwelijks 1 % van het bruto nationaal product overschrijden) zonder het er op aan te sturen de alliantie met, een regionaal gezien, beduidend bestanddeel bij te staan. De derde groep, de kosmopolitische pragmatici mogen waarschijnlijk het nieuwe type politicus en geopolitieke denker belichamen. Zij zijn van mening dat Japan als een rijke en succesvolle democratie zowel de gelegenheid als ook de verplichting heeft om zich in de wereld van na de Koude Oorlog anders op te stellen. Met een andere instelling kan het zich wereldwijd de erkenning verschaffen die een economische reus zich mag permitteren, die historisch gezien tot de weinige werkelijk grote naties die de wereld telt. Reeds in de 80-er jaren, gaf premier Yasuhiro Nakasone blijk van zo'n beslissende en assertieve houding, maar het meest bekende betoog van dit punt was in het omstreden rapport van het Ozawa-Comité van 1994 onder de veelzeggende titel "Plan voor een Nieuw Japan: de heroverweging van een natie" is gepubliceerd. Genoemd naar de voorzitter van het comité, Ichiro Ozawa, een voorname partijleider van het politieke centrum, sprak het rapport zich uit voor zowel een democratisering van hiërarchische structuren van het land, evenals voor een heroverweging van de Japanse buitenlandse politiek. Hij drong er bij Japan op aan om een "normaal land" te worden en gaf de aanbeveling zich aan het Amerikaans-Japanse partnerschap voor veiligheid vast te houden, gaf het eilandenrijk tegelijkertijd het advies om zijn internationale passiviteit los te laten en actief deel te nemen in de wereld-politiek en wees op nieuwe manieren van internationale inspanningen t.b.v. de vredeshandhaving.

261 Het Verre Oosten anker
Hiervoor zullen volgens het rapport de Grondwettelijke voorbehouden over het sturen van de Japanse strijdkrachten naar het buitenland moeten worden opgeheven. Niet uitgesproken - maar door wat de accentuering "een normaal land" betekent - was ook de gedachte van een meer merkbare geopolitieke emancipatie van het vangnet van Amerika. De voorstanders van deze standpunten neigden naar de zienswijze dat Japan niet moet aarzelen in kwesties van mondiaal belang, voor Azië moet opkomen, in plaats van zich automatisch te verschuilen achter de Verenigde Staten.
In zulke heikele kwesties zoals het groeiende belang van China in de regio of de toekomst van Korea bleven ze bijzonder vaag en verschillen niet veel van hun traditionele collega's. In termen van de regionale veiligheid deelden zij de uitgesproken neiging van de Japanners om de verantwoordelijkheid over beide onderwerpen, vooral aan de Verenigde Staten over te laten, waarbij Japan de rol toevalt een matigende invloed uit te oefenen op de overdreven ijver van de Amerikanen. In de tweede helft van de jaren negentig kreeg het standpunt van de kosmopolitische pragmatici in de publieke opinie meer bijval en liet ook in het Japans buitenlands beleid zijn sporen achter. In de eerste helft van 1996 sprak de Japanse regering plotseling over "Japanse onafhankelijke diplomatie" (*Jishu Gaiko*), hoewel het altijd voorzichtige Japanse ministerie van Buitenlandse Zaken in de Japanse vertaling, voor de meer vage (voor Amerika meer verteerbare) zinsnede "wereld-open diplomatie" koos. De vierde richting van de wereldwijde politieke visionairs, is de minst invloedrijke van allen, het wordt nog wel eens gebruikt om het Japanse standpunt met idealistische retoriek op te sieren.

262 Het Grote Schaakbord
In het openbaar, werden ze graag met vooraanstaande persoonlijkheden - zoals Akio Morita van Sony - in contact gebracht die voorbeeldig demonstreerden, hoe belangrijk het voor Japan is zich wereldwijd vol energie in te zetten voor moreel wenselijke doelen. Vaak zich beroepend op een "nieuwe wereldorde" verlangen deze visionairs van hun land - juist omdat het niet wordt opgezadeld met geopolitieke verantwoordelijkheden - een leidende rol in de ontwikkeling en bevordering van een werkelijk humane programma voor de wereldgemeenschap op zich te nemen. Alle vier richtingen stemmen, inzake een regionaal belangrijke vraag, met elkaar overeen: Dat een sterkere multilaterale samenwerking in Azië-Pacific in het belang van Japan is. Zo'n samenwerking zou met der tijd op drie manieren vruchten kunnen afwerpen: 1) Hierdoor kan China worden ingebonden (en op een geraffineerde manier binnen de perken gehouden worden). 2) Ze kan de Verenigde Staten er toe bewegen ook in Azië present te blijven, wanneer zijn dominantie afneemt. 3) Kan het helpen om de anti-Japanse sentiment te verminderen en daarmee de Japanse invloed versterken. Het is onwaarschijnlijk dat

Japan van de regio zijn invloedssfeer zal maken, maar het zou misschien op de eilandstaten voor de Aziatische vasteland, die bezorgd zijn over China's groeiende macht een zekere mate van respect krijgen. De overeenstemming tussen de vertegenwoordigers van de vier bovengenoemde standpunten bestaat daarin dat een behoedzame poging voor betere betrekkingen met China elke van Amerika uitgaande poging om hun macht onmiddellijk te verminderen de duidelijke voorkeur heeft. Het idee van een verdedigingsstrategie tegen China onder leiding van de Verenigde Staten kreeg in het Japanse ministerie van Buitenlandse Zaken weinig weerklank, en hetzelfde geldt voor het idee van een informele coalitie, bestaande uit de eiland-rijken Taiwan, de Filipijnen, Brunei en Indonesië als tegenwicht tegen China.

263 Het Verre Oosten anker

Naar de Japanse opvatting vereiste iedere inspanning van deze aard niet alleen voor onbepaalde tijd een aanzienlijke militaire aanwezigheid van de Amerikanen in Japan en Korea, maar - omdat zich de geopolitieke belangen met die van het Amerikaanse Japanse verbond op een gevaarlijk manier overlapt - vertragen waarschijnlijk, in de de zin van een zelf vervullende profetie, een conflict met China. (31) Het gevolg hiervan zou zijn dat het de Japanse emancipatie bemoeilijkt en economische welvaart van het Verre Oosten wordt bedreigd.

(31) Enkele conservatieve Japanners lieten zich verleiden tot het idee van een bijzondere Japans-Taiwanese relatie en vormden in 1996 een Japans-Taiwanese Parlementariër-vereniging om dit doel te bereiken. China reageerde, zoals verwacht, vijandig.

264 Het Grote Schaakbord

Om dezelfde reden bepleiten slechts weinigen het tegendeel: Een grote overeenkomst tussen Japan en China. Zo'n klassieke wending van allianties zou de hele regio behoorlijk uit balans brengen: Trekken de VS zich uit het Verre Oosten terug en komen Taiwan als ook Korea onder Chinese heerschappij, is Japan aan de genade van China overgeleverd. Dit is geen spannend vooruitzicht, behalve misschien voor een paar extremisten. Omdat Rusland geopolitiek gezien werd gemarginaliseerd en van Japan niet veel respect geniet, is er dus geen alternatief meer voor de consensus waarin de binding met Amerika de centrale levensader blijft van Japan. Zonder dat, kan Japan noch haar olietoevoer veiligstellen, noch zich beschermen tegen een Chinese (en misschien binnenkort een Koreaanse) kernbom. In principe kan de Japanse politiek dus alleen overgaan tot het gebruik maken van de relatie met de Verenigde Staten en deze te optimaliseren ten nutte van het land. Dienovereenkomstig verklaarden de Japanners zich akkoord toen Amerika een verbetering van de militaire samenwerking tussen de twee landen bepleitte, en stemden ook in met een schijnbare uitbreiding van het toepassingsgebied van "Verre Oosten" naar "Aziatische-Pacific". Begin 1996, breidde de Japanse regering in haar herziening van de zogenaamde US-Japan defensie-richtlijnen de passage over het mogelijke gebruik van de Japanse strijdkrachten van "Verre Oostelijke noodsituaties" tot "noodhulp in Japanse naburige regio's". Achter de Japanse bereidheid om Amerika tegemoet te komen op dit punt, stonden ook latente twijfels over de aanwezigheid op lange termijn van de VS in Azië, evenals bezorgdheid over de opkomst van China - en de voor de hand liggende zorg van Amerika - die Japan ooit voor de onaanvaardbare keuze kon stellen: Met Amerika zaken te doen tegen China en of met China verbonden te zijn.

265 Het Verre Oosten anker

Voor Japan houdt dit fundamentele dilemma ook een historische verplichting in: Omdat het niet-realistisch is om een dominante machtspositie in de regio na te streven en de opkomst tot een werkelijke wereldmacht een regionale basis zonder meer als voorwaarde stelt, kan Japan daarom de status van een globaal leiderschap op z'n vroegst dan pas op eisen wanneer het actief betrokken is bij de mondiale vredeshandhaving en economische ontwikkeling. Indien het van de Amerikaans-Japanse militaire alliantie gebruik maakt om de stabiliteit in het Verre Oosten veilig te stellen - maar zonder het tot een anti-China coalitie te laten komen - kan Japan zich, als de kracht die ervoor zorgt dat de internationale samenwerking door de oprichting van doeltreffende instellingen verbetert en wordt uitgebreid, zich in alle rust wijden aan een nieuwe wereldwijde invloedrijke taak. Japan zou daarmee tot een veel machtiger en wereldwijd invloedrijker equivalent van Canada kunnen worden: Een staat die gerespecteerd wordt, omdat het zijn rijkdom en zijn macht voor constructieve doeleinden aanwendt, maar geen angst en wrok losmaakt.

Amerika's aanpassing aan
de geopolitieke situatie

Taak van het Amerikaanse beleid zou moeten zijn ervoor te zorgen dat Japan een dergelijke keuze maakt, en dat de opkomst van China tot een bepalende factor in de regio een solide driezijdig machtsevenwicht in Oost-Azië niet uitsluit.

266 Het Grote Schaakbord

De moeite om zowel met Japan als China in het reine te komen en een levensvatbare driehoeksverhouding te handhaven die ook

Amerika erbij betrekt zal de diplomatieke vaardigheid en politieke verbeelding van de Amerikanen zwaar op de proef stellen. Een beleid dat zich niet meer gefixeerd op de dreiging die de Japanse economische opmars vertegenwoordigt, en de angst die de politieke macht van China oproept, maar tot een koel realisme en zorgvuldige strategische overwegingen leiden, hoe de Japanse energie in de internationale richting en de macht van China naar een regionale overeenkomst om te buigen is. Alleen zo zal Amerika in staat zijn om in het oosten van het Euro-Aziatische vaste land een geopolitiek equivalent van Europa aan de westelijke periferie te creëren, dat betekent een regionale machtsstructuur die op gemeenschappelijke belangen is gebaseerd. Maar een democratische bruggenhoofd op de oostelijke vasteland zal nog op zich laten wachten. Zolang moet in het Verre Oosten de nieuwe alliantie met Japan ook als basis dienen voor een minnelijke regeling van Amerika met een regionaal bepalend China. De laatste twee paragrafen van dit hoofdstuk leveren voor de USA meerdere belangrijke geostrategische conclusies op: 1) Het momenteel heersende inzicht dat China de volgende wereldmacht is gegenereerd paranoïde angsten van China en voedt in China grootheidswaanzin. 2) De vrees voor een agressief en vijandig China, of dat wat daarvoor wordt aangezien, dat het in de nabije toekomst de volgende wereldmacht zal worden, is in het beste geval voorbarig en in het slechtste geval kan het uitgroeien tot een zelf vervullende profetie. 3) Bijgevolg zou het contraproductief zijn als men om een coalitie op de benen wil zetten die de opkomst van China als wereldmacht moet voorkomen. Daarmee kan men alleen bereiken dat in deze regio een invloedrijk China een vijandige houding aanneemt. Tegelijk zal elke poging daartoe de Amerikaan-Japanse relatie belasten, omdat de meeste Japanners waarschijnlijk tegen een dergelijke coalitie zijn.

267 Het Verre Oosten anker
Daarom moet Amerika ophouden er bij Japan op aan te dringen een grotere verantwoordelijkheid in de regio Azië-Pacific op zich te nemen. Inspanningen in deze richting remmen het ontstaan van een stabiele relatie tussen Japan en China, terwijl het Japan verder isoleert in de regio. Maar juist omdat China waarschijnlijk niet zo snel een wereldmacht kan worden - en daarom is het onverstandig een beleid van regionale inperking van China na te streven - zou het als een belangrijke speler op het internationale toneel worden behandeld. Betrekt men China in verdere internationale samenwerking en billijkt men de status die zij ambieert, kan het misschien met zijn nationale ambitie de leiding te nemen. Een belangrijke stap in deze richting zou zijn als China bij de jaarlijkse top van de leidende economische naties, de uitgebreide G7 Staten betrokken wordt. Ondanks de schijn, heeft China in principe geen grote strategische opties. Zijn voortdurende economische succes is nog steeds sterk afhankelijk van kapitaal en technologie uit het Westen, evenals de toegang tot buitenlandse markten, en dit beperkt de Chinese opties drastisch.
Een alliantie met een onstabiele en verarmd Rusland zullen de economische en geopolitieke vooruitzichten van China niet verbeteren (en Rusland ondergeschikt aan China maken). Het geeft geen realistische oplossing, hoewel het verleidelijk kan zijn voor beide landen, om vanwege tactische redenen met deze gedachten te spelen. Onmiddellijke regionale en geopolitieke betekenis heeft voor China de hulp die het Iran en Pakistan laat toekomen, maar ook dat geeft het ook geen uitgangspunt voor een serieus streven naar een wereldmacht. Een "anti-hegemoniale" coalitie zou een laatste redmiddel zijn, als China van mening wordt dat zijn nationale en regionale inspanningen door de Verenigde Staten worden geblokkeerd (met Japanse ondersteuning).

268 Het Grote Schaakbord
Het zou echter een coalitie zijn van de armen, die dan waarschijnlijk lang samen arm blijven. Een groot China zal de dominante macht in de regio zijn. Als zodanig kan het proberen zich bij zijn buren op te dringen en de stabiliteit in de regio verstoren; of het kan tevreden zijn en zijn invloed wat minder openlijk uitoefenen, wat meer met zijn verleden overeenkomt. Of er een hegemoniale invloedssfeer of een open sfeer ontstaat waarin de naburige staten van hun politieke beslissingen min of meer afstemmen op Peking, zal gedeeltelijk afhangen van hoe brutaal en autoritair het Chinese regime blijft, en deels van de manier waarop de belangrijkste spelers reageren, met name Amerika en Japan, op de opkomst van een Groot-China. Een politiek van eenvoudige pacificatie kan China tot een meer pretentieuze houding aanmoedigen; hetzelfde resultaat zou waarschijnlijk een beleid zijn dat het ontstaan van zo'n China tegenwerkt. Door een zorgvuldige overeenkomst in een aantal twistpunten en een scherpe afbakening naar anderen worden misschien wel beide extremen vermeden. In ieder geval kan een Groot-China in sommige gebieden van Eurazië geopolitieke invloed uitoefenen, die in overeenstemming is met toenemende geostrategische belangen van Amerika in een stabiele maar politiek pluralistisch Eurazië. Zo beperkt bijvoorbeeld de groeiende interesse van China naar Centraal-Azië de vrijheid van handelen van Rusland noodzakelijkerwijze bij de pogingen om de regio d.m.v. een bepaalde vorm van politieke reïntegratie weer onder zijn controle te brengen. China's groeiende energiebehoeften dicteert hen om in deze context en in relatie tot de Perzische Golf, vanwege het handhaven van de vrije toegang daartoe en de politieke stabiliteit in de olie-regio's met Amerika aan één touw te trekken.

269 Het Verre Oosten anker
Op dezelfde manier dwarsboomt China met zijn steun aan Pakistan de ambitie van India om dit land te onderwerpen, en creëert daarmee een tegenwicht tegen India, dat met betrekking tot Afghanistan en Centraal-Azië graag met Rusland wil samenwerken. Voor regionale stabiliteit kan het tenslotte bijdragen met wie China en Japan aan de ontwikkeling van Oost Siberië gaat deelnemen. Al deze gemeenschappelijke belangen dienen middels een duurzame strategische dialoog te worden onderzocht (32). Er zijn ook gebieden waar de inspanningen van China met Amerikaanse (en ook Japanse) belangen vooral dan kunnen botsen als deze met een uit het verleden wel-vertrouwde politiek van onbillijkheid nagestreefd worden. Dit geldt met name voor Zuidoost-Azië, Taiwan en Korea. Zuidoost-Azië is potentieel te rijk om geografisch te verspreid, simpel weg te groot om zichzelf zomaar door een machtige China te laten onderwerpen - maar het is ook te zwak en politiek te versnipperd om er voor gevrijwaard te zijn in de maalstroom van China terecht te komen. De regionale invloed van China, die de financiële en economische macht van de andere alle landen in de Azië-Pacific regio voeding geeft, zal nog gestaag toenemen. Veel zal afhangen van hoe China met deze macht omgaat, maar het is niet vanzelfsprekend dat Amerika een bijzondere belangstelling heeft, zich hier tegen te verzetten, of zich met deze problemen in te laten, zoals het geschil over de Zuid-Chinese Zee.
(32) Tijdens een bijeenkomst met China's topfunctionarissen voor vraagstukken van nationale veiligheid en defensie in 1996 noemde ik (soms met behulp van opzettelijk vage bewoordingen) de volgende gebieden van gemeenschappelijke strategische belangen als basis voor een dergelijke dialoog: 1) een rustig Zuidoost-Azië, 2) geen gebruik van geweld bij het oplossen van "offshore-" vragen, 3) vreedzame hereniging van China, 4) de stabiliteit in Korea; 5) Onafhankelijkheid van Centraal-Azië, 6) Evenwicht tussen China en Pakistan, 7) Een economisch dynamische en internationaal goedaardig Japan, 8) Een stabiel, maar niet al te sterk Rusland.

270 Het Grote Schaakbord
De Chinezen hebben historische ervaring in geavanceerde omgang met ongelijke (of schatplichtige) relaties, en dat zal voor China in het voordeel zijn, zichzelf te beheersen om de regionale angst voor Chinees imperialisme te vermijden. Deze angst kan een regionale anti-China coalitie opleveren (en dergelijke ondertonen zijn in de opkomende militaire samenwerking tussen Indonesië en Australië zeker aanwezig, die dan hoogstwaarschijnlijk bij de Verenigde Staten, Japan en Australië aankloppen voor ondersteuning). Een Groot-China zal, nadat het Hong Kong opgenomen heeft, vrijwel zeker streven naar een hereniging van Taiwan met het vasteland. Men moet niet vergeten dat China zich nooit bij een definitieve scheiding van Taiwan heeft neergelegd. Daarom kan deze kwestie op een dag leiden tot een directe confrontatie tussen Amerika en China, met desastreuze gevolgen voor alle betrokkenen: China zou economisch teruggeworpen worden, Amerika's relatie met Japan kan worden ernstig belemmerd worden, en de inspanningen van de Verenigde Staten in het oosten van Eurazië om een stabiel evenwicht van de macht te creëren, kan mislukken. Daarom moeten beide zijden uiterste duidelijkheid over deze kwestie creëren. Hoewel het China waarschijnlijk in de nabije toekomst aan de nodige middelen zal ontbreken om Taiwan effectief onder druk te zetten, moet Peking weten - en geloofwaardig overtuigd worden - dat een Amerikaanse berusting in de poging tot gewelddadige inlijving van Taiwan voor het aanzien van de Verenigde Staten in het Verre Oosten zo

verwoestend is, dat het zich niet kan veroorloven om militair passief naar Taiwan te blijven in het geval dat Taiwan niet in staat is om zichzelf te beschermen.

271 Het Verre Oosten anker
Met andere woorden, Amerika moet niet omwille van Taiwan ingrijpen, maar wel vanwege zijn eigen geopolitieke belangen in de regio Azië-Pacific. Dit is een belangrijk verschil. De Verenigde Staten hebben geen enkel belang in een zelfstandig Taiwan. In feite luidde haar officiële positie (en daaraan zal niets veranderen) dat er slechts één China is. Maar hoe China een hereniging uitvoert, kan de vitale belangen van Amerika raken, en dat moet bovenal de Chinezen duidelijk zijn. De kwestie-Taiwan geeft Amerika een legitieme reden om in de onderhandelingen met China vragen over de mensenrechten te stellen, zonder van inmenging in China's interne politieke aangelegenheden beschuldigd te worden. Het is volkomen terecht voortdurend tegen Peking herhalen dat hereniging alleen dan aan de orde is als het Chinese volk het materieel wezenlijk beter gaat en er democratische hervormingen hebben plaatsgevonden. Slechts een China dat ook bereid is om op basis van het principe: "Eén land, verschillende systemen" gebaseerde federatie te worden kan voor Taiwan aantrekkelijk zijn om zich daarmee te assimileren. Vanwege Taiwan is zeker het in het belang van China om meer respect aan de mensenrechten toe te kennen en in deze context moet Amerika dit thema steeds weer aan de orde stellen. Tegelijkertijd moeten de Verenigde Staten zich - in de lijn van de aan China gedane beloftes - van een directe of indirecte betrokkenheid bij een internationale waardetoetsing van de speciale status van Taiwan onthouden. In de 90-er jaren wekten officiële contacten tussen de USA en Taiwan de indruk dat de Verenigde Staten Taiwan als een onafhankelijke staat gaat behandelen, en de woede van China daarover was net zo begrijpelijk als zijn ongenoegen over de toegenomen inspanningen van de Taiwanese regeringskringen om voor de speciale status van Taiwan internationale erkenning te krijgen.

272 Het Grote Schaakbord
De Verenigde Staten moeten daarover duidelijk maken dat de Taiwanese pogingen daartoe, die al lange tijd de relatie tussen China en Taiwan onzeker maken, een negatieve invloed zullen hebben op Washington's houding ten opzichte van Taiwan. Als China vooruitgang boekt en de weg naar democratie gevonden heeft **en** als de inlijving van Hongkong niet leidt tot een achteruitgang ten aanzien van de mensenrechten, zou de VS enthousiast een serieuze dialoog tussen Peking en Taipei over de voorwaarden van de hereniging kunnen arrangeren alsmede druk uitoefenen voor een democratisering in China en kan een bredere strategische overeenkomst met een Groot-China nuttig zijn. Korea, de geopolitieke spil in Noordoost-Azië, kan opnieuw een twistappel tussen Amerika en China worden, en ook die toekomst zal een directe impact op de Amerikaans-Japanse relatie hebben. Zolang Korea verdeeld is en vatbaar voor een oorlog tussen het onstabiele Noord-Korea en het steeds rijker wordende zuiden, zullen de Amerikaanse troepen gestationeerd moeten blijven op het schiereiland. Elke eenzijdige Amerikaanse terugtrekking zou waarschijnlijk niet alleen een nieuwe oorlog provoceren, maar waarschijnlijk ook het einde van de Amerikaanse militaire aanwezigheid in Japan inluiden. Het is moeilijk voor te stellen dat de Japanners veel verwachten van een nog groter Amerikaans troepencontingent op het Japans grondgebied als de Amerikanen Zuid-Korea opgegeven hebben. Een snelle herbewapening van Japan zal de meest waarschijnlijke uitkomst zijn, met destabiliserende gevolgen voor de hele regio. De hereniging van Korea mag geen serieuze geopolitieke problemen opleveren. Zouden de Amerikaanse troepen in een herenigd Korea gestationeerd blijven, zullen de Chinezen dat onvermijdelijk als tegen hun land gericht opvatten.

273 Het Verre Oosten anker
Of de Chinezen onder deze omstandigheden een hereniging kunnen billijken, is twijfelachtig. In het geval dat de hereniging stap voor stap, als een soort zachte landing plaatsvindt, zal China het politiek dwarsbomen en die krachten in Noord-Korea ondersteunen, die zich aanhoudend tegen elke vorm van hereniging verzetten. Zou de hereniging door middel van geweld plaatsvinden en Korea een crash-landing beleeft, kan een militaire interventie van de Chinezen niet worden uitgesloten. Vanuit het perspectief van Peking is een herenigd Korea alleen aanvaardbaar als het niet gelijktijdig direct het verlengde van de Amerikaanse macht is (met Japan als springplank op de achtergrond). Een herenigd Korea, waar geen Amerikaanse troepen meer gestationeerd zal waarschijnlijk in eerste instantie neigen naar een soort neutraliteit tussen China en Japan en geleidelijk aan - mede door restanten van de nog bestaande sterke anti-Japanse vooroordelen - in het magnetisch veld in China terecht komen, dat heet: hetzij direct onder de politieke invloed van Peking of ze belanden in een indirecte afhankelijkheid. Het is dan misschien de vraag of Japan nog steeds bereid is om de VS als de enige militaire basis in Azië te dienen. Deze vraag zal het land tenminste politiek splijten. Iedere daaruit resulterende militaire terugtrekking van de VS uit het Verre Oosten heeft omgekeerd een bedreiging voor het machtsevenwicht in Eurazië tot gevolg. Op basis van deze overwegingen zijn Japan en Amerika des te meer geïnteresseerd (hoewel een ieder om andere redenen) dat de status quo van Korea niet verandert, en als het toch tot een dergelijke verandering moet komen, dan moet deze in zeer langzame stappen plaatsvinden, bij voorkeur in het kader van een groeiend Chinees - Amerikaans akkoord over regionale kwesties.

274 Het Grote Schaakbord
In de tussentijd zal een echte verzoening tussen Japan en Korea cruciaal voor een meer stabiele regionale omgeving bijdragen wat een hereniging van het verdeelde land ten goede kan komen. Een echte verzoening tussen Japan en Korea zouden de diverse internationale complicaties die kunnen voortvloeien uit een Koreaanse hereniging, reduceren en leiden tot steeds meer samenwerking en een bindende politieke relatie. De VS kan een cruciale rol spelen in de totstandkoming van een dergelijke verzoening. De vele individuele stappen die ten eerste de Frans-Duitse verzoening later die tussen Duitsland en Polen mogelijk maakten (bijvoorbeeld van een academische uitwisseling naar gezamenlijke militaire verbintenissen) kunnen ook hier worden gezet. Een uitgebreid en op de regionale stabiliteit positief uitwerkend Japans-Koreaans partnerschap zal op zijn beurt een permanente aanwezigheid van de VS in het Verre Oosten vergemakkelijken, zelfs na de hereniging van Korea. Het is overbodig om te zeggen, dat er een nauwe politieke relatie met Japan in de mondiale geostrategische belangen van Amerika ligt. Maar of Japan de vazal zal zijn, tegenstander of Partner van Amerika is afhankelijk van de vraag of de Amerikanen en Japanners in staat zijn om het gezamenlijk nastreven van internationale doelen van de twee landen duidelijker uit te werken, en glashelder kunnen bepalen waar de grens tussen de geo-strategische missie van de Verenigde Staten in het Verre Oosten en Japan's zoektocht naar internationale erkenning ligt. Ondanks de in het land gevoerde debatten over het Japanse buitenlands beleid, blijft de relatie met Amerika het baken waarop het internationale Japan is georiënteerd. Een gedesoriënteerd Japan, wat zwerft tussen herbewapening of een aparte overeenkomst met China, betekent het einde van de Amerikaanse rol in de Azië-Pacific regio en verhindert het ontstaan van een regionale stabiele driehoeks-overeenkomst tussen Amerika, Japan en China; daarmee is ook het plan van de USA om in Eurazië een politiek evenwicht te creëren wankel.

275 Het Verre Oosten anker
Kortom: Een gedesoriënteerd Japan zou een gestrande walvis zijn, die hulpeloos maar gevaarlijk om zich heen slaat. Het kan Azië destabiliseren, maar kan geen realistisch alternatief voor het noodzakelijke stabiliserende evenwicht tussen Amerika, Japan en China bieden. Alleen d.m.v. een nauwe alliantie met Japan, zullen de Verenigde Staten de regionale ambities van China in evenwicht brengen en excessen kunnen beteugelen. Op deze basis kan een ingewikkelde tripartiete overeenkomst tot stand komen - die met Amerika's wereldmacht, China's overwicht in de regio en Japan's internationaal leiderschap rekening houdt. Bijgevolg is een vermindering van de huidige troepensterkte in Japan (en rond Korea verwijderd) in de nabije toekomst niet wenselijk. Om dezelfde reden is een aanzienlijke uitbreiding van de geopolitieke expansie en een verhoging van de militair slagkracht van Japan eveneens niet wenselijk. Een terugtrekking van Amerika zal zeer waarschijnlijk een groter Japans bewapeningsprogramma, in het kader van een

verontrustende strategische desoriëntatie, tot gevolg hebben. De Amerikaanse druk op Japan om een grotere militaire rol op zich te nemen, kan echter alleen de vooruitzichten op een regionale stabiliteit beschadigen, een bredere regionale vereniging met Groot-China bemoeilijken en Japan ontmoedigen een meer constructieve taak op internationaal niveau over te nemen en hierdoor de inspanningen voor een stabiel geopolitiek pluralisme in heel Eurazië te bevorderen, gecompliceerder maken.

Bovendien blijkt dat Japan - als het zich naar de wereld toe- en van Azië afwendt - een zinvolle stimulans en een speciale status moet hebben, waarmee ook hun nationale belangen gediend zijn. In tegenstelling tot China, die de status van een wereldmacht kan nastreven nadat het een regionale macht is geworden, kan Japan een wereldwijde invloed bereiken indien ze het streven naar regionale macht opgeeft. Daarom wordt het voor Japan des te belangrijker om aan de kant van Amerika zich zowel op politiek- als op economisch gebied aan de zegenrijke wereldwijde opgave te wijden. In dit opzicht doen de Verenigde Staten er goed aan een Amerikaanse-Japanse vrijhandelsakkoorden te overwegen door een gezamenlijke Amerikaans-Japanse economische ruimte te laten ontstaan. Een dergelijke stap dat de groeiende aaneenschakeling van de twee economieën formaliseert zal zowel de permanente Amerikaanse aanwezigheid in het Verre Oosten als Japan's wereldwijde constructieve betrokkenheid onderbouwen.(33) Om te besluiten; Japan moet voor Amerika de onmisbare en primaire partner zijn bij de uitbouw van een steeds bredere en tot alle gebieden die tot het leven behoren doordringende mondiale samenwerking zijn, maar niet in de eerste plaats als militaire bondgenoot in een regionale overeenkomst, die het er op aanstuurt de regionale suprematie van China aan te vechten. In werkelijkheid, moet Japan de wereldwijde partner van Amerika zijn, die met hen en het nieuwe programma van de wereldpolitiek in de aanval gaat. In de traditionele sfeer van de machtspolitiek moet een regionaal openstaand China het Verre Oosten anker van Amerika zijn en daarbij het Euro-Aziatische machtsevenwicht helpen bevorderen, waarbij de rol van Groot-China in het oosten van Eurazië overeenkomt met een uitbreiding van Europa in het westen van Eurazië .

(33) Voor dit initiatief heeft vooral Kurt Tong zich sterk gemaakt, in de "*Revolutionazing Amerika's Japan Policy*", Buitenlands Beleid (winter 1996-1997) inzake de wederzijdse economische voordelen gewezen.